

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕАТРУ,
КІНО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ ІМЕНІ І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО

Факультет театрального мистецтва

КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ СПРАВИ ІМЕНІ І. Д. БЕЗГІНА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему

**« ТЕАТРАЛЬНА БУДІВЛЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА
ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ. ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ»**

Студента **Бургонова Дениса Федоровича**
2М-ПСМ курсу
Освітньої програми
«Продюсерство сценічного мистецтва»
Спеціальності 026 «Сценічне мистецтво»
Галузі знань Мистецтво
Ступеня вищої освіти «Магістр»

Науковий керівник
професор кафедри,
кандидат мистецтвознавства,
заслужений діяч мистецтв України
Лягушенко Андрій Геннадійович

Київ - 2024

Зміст

Вступ.....	4
Актуальність теми	4
Мета дослідження.....	4
Об’єкт та предмет дослідження	5
Методологія дослідження	6
II. Театральна будівля: історичний контекст	9
2.1. Еволюція театральних будівель у різних епохах	10
Давньогрецькі театри	11
2.2. Давньогрецький театр(продовження)	16
2.3. Іспанський театр	19
2.4. Французький театр епохи Відродження та бароко.....	22
2.5. Сучасний французький театр.....	26
2.6. Японський театр	29
2.7. Театральні будівлі в інших країнах та епохах	33
III. Архітектурні особливості театральних будівель	36
3.1. Архітектурні елементи та їх роль у творчому процесі.....	39
3.2.Рухомі та трансформовані елементи сцени	43
3.3.Психологічний вплив архітектурних рішень на глядача та виконавця.....	47
IV. Сучасні тенденції у будівництві театральних споруд.....	51
4.1. Екологічні аспекти у проектуванні театральних споруд	53
4.2 Інклюзивний Дизайн Театрів	55
4.3.Культурні центри навколо театрів	59
4.4.Безпека та комфорт відвідувачів	62

V. Театральна будівля як середовище для творчого процесу	67
5.1. Взаємозв'язок архітектури театральної будівлі та режисерської концепції	71
5.2. Вплив архітектурного середовища на акторську гру	74
5.3. Роль театральної будівлі у формуванні естетики вистави.....	77
5.4. Театр для Проєктів.....	79
Висновок	82
6.1 Суть та значення театральної будівлі у творчому процесі	82
6.2. Виконані завдання дослідження	83
VII. Список використаних джерел.....	86

ВСТУП

Актуальність теми

Як архітектурна споруда, будівля театру має значну участь у формуванні театрального простору та атмосфери. Архітектурні особливості, розмір, розташування та дизайн впливають на те, як глядачі сприймають виставу, комфорт актора та загальну ефективність художньої творчості. Це робить його першочерговим для розуміння його еволюції та підвищення належності театральних вистав.

Вивчення театральних споруд у контексті різних культур і епох дає змогу простежити різноманіття архітектурних стилів і технічних рішень, застосовуваних у різних країнах світу. Це, у свою чергу, сприятиме адекватному розумінню культурного розвитку та «міжнародного» обміну ідеями у сфері театрального мистецтва – актуального питання в умовах глобалізації та збереження культурного різноманіття.

Практична значимість

Результати дослідження можуть мати практичне застосування для архітекторів, режисерів, акторів та інших учасників театрального процесу. Розуміння впливу архітектурних рішень на творчість дозволить покращити якість вистав та створити більш комфортне середовище для глядачів та виконавців. Таким чином, дослідження ролі театральної будівлі у творчому процесі має велике значення як для теорії, так і для практики театрального мистецтва, що підкреслює актуальність обраної теми для дослідження.

Мета дослідження

Мета даної дипломної роботи полягає у глибокому аналізі та розумінні ролі театральної будівлі як невід'ємної складової творчого процесу в контексті театрального мистецтва. Зокрема, метою є: вивчення історичного розвитку театральної будівлі: Дослідження починається з аналізу античних театрів та їх ролі у формуванні театрального простору, далі розглядаються театральні

будівлі різних епох та країн світу, включаючи Іспанію, Францію, Японію та інші. Це дозволить зрозуміти еволюцію та різноманітність театральних архітектурних стилів і рішень. Аналіз сучасних тенденцій у будівництві театральних споруд: Окрема увага приділяється сучасним вимогам до театральних будівель, включаючи акустичні, ергономічні та естетичні аспекти. Дослідження новітніх технологій у будівництві та їх вплив на творчий процес також є частиною цієї мети. Розуміння впливу архітектурних рішень на творчість: Основна мета полягає у виявленні та аналізі того, як архітектурні особливості театральної будівлі впливають на творчий процес. Це включає вивчення впливу театального простору на режисерські концепції, акторську гру та естетику вистав. Оцінка практичних наслідків: Нарешті, метою є формулювання практичних рекомендацій щодо оптимізації театральних будівель з метою підвищення якості театральних вистав та забезпечення комфорту та задоволення для глядачів і виконавців. Отже, мета дослідження полягає у глибокому розумінні ролі театральної будівлі у творчому процесі та формулюванні практичних рекомендацій для покращення цього аспекту театального мистецтва.

Об'єкт та предмет дослідження

Об'єктом дослідження є театральна будівля, що представляє собою не лише архітектурну конструкцію, але й культурний феномен, що відображає суспільні цінності, технічні можливості та художні амбіції свого часу. Вона є символом театального мистецтва та сприймається як творчий простір, що збирає на сцені акторів, режисерів, творчих колективів та глядачів. Предметом дослідження є різноманітні аспекти театральної будівлі, що включають архітектурні форми, інженерні рішення, технічні характеристики та культурні контексти їх створення. Від античних амфітеатрів до сучасних мегаполісних комплексів, кожна театральна будівля не лише відображає технологічні досягнення свого часу, але й віддзеркалює естетичні та культурні уявлення епохи.

Під розділом дослідження є історичний розвиток театральної будівлі в різних культурних та історичних контекстах, а також аналіз впливу архітектурних та технічних аспектів театральної будівлі на художні можливості та креативний процес театрального мистецтва. Важливим аспектом є також розгляд сучасних тенденцій у будівництві театральних споруд, включаючи використання новітніх технологій, стандарти енергоефективності та адаптацію до потреб різних аудиторій. Отже, об'ємна аналіз об'єкту та предмету дослідження дозволяє врахувати широкий спектр аспектів театральної будівлі та її впливу на театральне мистецтво, що є ключовим для розуміння її значення та ролі в сучасному світі.

Методологія дослідження

Методологія дослідження цієї дипломної роботи базується на комплексному підході, що поєднує історичний аналіз, порівняльний аналіз, архітектурний огляд та емпіричні дослідження. Через порівняння різних типів театральних будівель, які представлені у різних культурах і епохах, дослідження прагне визначити загальні тенденції у формуванні та функціональному призначенні цих споруд, а також виявити унікальні особливості кожного стилю. Ця методологія дослідження дозволяє забезпечити комплексний підхід до аналізу та розуміння ролі театральної будівлі у творчому процесі, враховуючи як історичні, так і сучасні аспекти цього питання. Одним із ключових елементів методології є історичний аналіз. Він дозволяє розглянути, як розвивалися театральні споруди від античності до сьогодення, враховуючи вплив соціально-культурних умов на архітектурні рішення. Історичний аналіз допомагає зрозуміти контекст, у якому будувалися театри, і як зміни у суспільстві відображалися в архітектурних стилях та рішеннях. Наприклад, античні театри часто були відкритими і розташовувалися на схилах пагорбів, щоб максимально використовувати природний ландшафт для створення акустики. Середньовічні театральні будівлі, навпаки, були більш закритими і інтимними, що відображало тодішнє уявлення про театральне мистецтво як

про елітарну розвагу. Порівняльний аналіз, який є ще одним важливим елементом методології, дозволяє порівнювати різні типи театральних будівель, що були створені у різних культурах і в різні історичні періоди. Завдяки цьому підходу стає можливим визначити загальні тенденції у розвитку театральної архітектури, а також виявити відмінності, що пов'язані з культурними особливостями певного регіону чи часу. Наприклад, порівняння європейських оперних театрів з традиційними японськими театрами Кабукі дозволяє зрозуміти, як різні культурні уявлення про театр впливали на архітектурні рішення. Європейські театри, як правило, були орієнтовані на створення грандіозних, урочистих просторів з вишуканою акустикою, у той час як японські театри надавали перевагу інтимності та гнучкості простору для створення більш особистого контакту з глядачем.

Архітектурний огляд є невід'ємною частиною дослідження і передбачає детальний аналіз архітектурних елементів театральних будівель. Цей аспект методології зосереджується на вивченні планування, конструктивних рішень, використаних матеріалів та їх впливу на функціональність і естетичне сприйняття театру. Архітектурний огляд дозволяє визначити, які саме архітектурні елементи забезпечують певний настрій у театрі, як вони впливають на сприйняття простору глядачами та акторами. Наприклад, використання колон, арок, декоративних елементів або сучасних технологій, таких як прозорі стіни чи рухомі конструкції, має величезний вплив на те, як сприймається театр як місце для творчості та культурного досвіду.

Емпіричні дослідження також є важливим компонентом методології, оскільки вони передбачають безпосереднє вивчення існуючих театральних будівель, їх аналіз на місці, опитування фахівців та спостереження за процесом підготовки та проведення вистав. Цей підхід дозволяє отримати реальні дані про те, як театральна будівля функціонує в сучасних умовах, які є переваги та недоліки певних архітектурних рішень, як вони впливають на комфорт глядачів і роботу акторів. Наприклад, спостереження за репетиціями у сучасних театральних

приміщеннях може показати, як гнучкість простору допомагає акторам краще адаптуватися до умов вистави і які технічні рішення сприяють або, навпаки, ускладнюють творчий процес.

Комплексний підхід, що поєднує ці чотири основні методи, дозволяє забезпечити глибоке і різностороннє розуміння ролі театральної будівлі у творчому процесі. Історичний аналіз дає змогу зрозуміти еволюцію архітектури та її зв'язок з культурним розвитком, порівняльний аналіз допомагає виявити загальні тенденції та унікальні особливості, архітектурний огляд зосереджується на технічних і візуальних аспектах будівель, а емпіричні дослідження надають практичний досвід і дані з реального життя. Такий підхід дозволяє не тільки теоретично осмислити архітектурні особливості театру, але й зрозуміти їхнє практичне значення для розвитку театрального мистецтва і творчого процесу. Завдяки використанню різних методів аналізу, ця дипломна робота намагається показати, як театральна будівля впливає на всі аспекти творчого процесу: від репетицій і підготовки до вистави до безпосередньо самого виконання. Театр — це більше, ніж просто сцена і глядацька зала; це складна система, яка має свою архітектурну мову, свої особливості, що роблять кожную будівлю унікальною. І завдяки комплексному підходу до дослідження можна отримати більш повну картину того, як театральна архітектура допомагає створювати мистецтво, як вона впливає на акторів, глядачів і весь процес постановки.

Таким чином, методологія цієї дипломної роботи базується на всебічному підході, що враховує різні аспекти театральної архітектури і її ролі у творчому процесі. Історичний контекст, порівняння різних культурних традицій, аналіз архітектурних елементів і практичний досвід — усе це дає змогу побачити театр як живу систему, яка постійно змінюється і адаптується до нових вимог часу, залишаючись при цьому місцем, де народжується і розвивається мистецтво.

II. ТЕАТРАЛЬНА БУДІВЛЯ: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Будівля театру – це місце, де відбуваються не лише вистави та події, а насамперед унікальний простір, який постійно розвивався, відчутно представляючи мистецькі, культурні та технологічні досягнення суспільства. Згадаймо, як змінилося саме поняття театру з часу його народження. Від просторих відкритих амфітеатрів стародавніх греків, де глядачі розміщувалися просто на вулиці, до чудових барокових театрів, що височіли як символи статусу та могутності своїх власників. Кожен історичний період вносив свою специфіку, щоб простежити, як людство трансформує простір у зв'язку з естетикою, технологіями та соціальними вимогами того конкретного часу. У різні історичні періоди будівлі, які служили театрами, могли використовуватися для різних цілей. Спочатку головна роль цих будівель була пов'язана з релігією, вони функціонували як місце громадських зібрань. Барокові театри втілювали розкіш і могутність. Саме в театрі аристократи демонстрували свій статус і брали участь у культурному житті суспільства. З розквітом демократичних ідей театр став доступнішим для всіх верств суспільства, що дало кожному можливість збагачуватися мистецтвом і відчувати власну причетність до нього. Театр залишається простором, де кожен може стати частиною мистецького дійства, відкрити новий духовний досвід і поділитися ним з іншими.

Поряд з театральним мистецтвом розвивалася і архітектура. Від банальних відкритих майданчиків, де головною метою були хороша акустика та видимість, до складних і дорогих комплексів, які максимально використовують новітні технології для покращення враження від глядачів. Стародавні театри будували на схилах пагорбів для покращення акустики; деякі сучасні театри мають спеціальні звукові системи та багатофункціональні сцени, які можна пристосувати до конкретної вистави.

У продовженні вітається критичний аналіз шляхів розвитку театральної архітектури в різні історичні періоди та в різних країнах. Треба враховувати,

як кожна епоха збагачувала її чимось новим; які елементи дожили до нашого часу, а інші зникли під тиском більш прогресивних ідей, суспільних потреб чи нових можливостей. Від греко-римських амфітеатрів до театрів епохи Відродження, від розкішних будівель 19-го століття, призначених для максимально можливої кількості глядачів, до культурних центрів 21-го століття, які стають надзвичайно функціональними просторами для молоді, мистецтва та творчості.

Ми не тільки беремо до уваги зміни в технічних інноваціях, які сформували та вдосконалили театральний простір, але й думаємо про це. Як адаптували сцени до вимог постановок? Як покращили акустику, щоб з останнього ряду було чути шепіт актора? Як освітлення впливає на створення атмосфери? Ці, серед багатьох інших питань, дуже важливі для розуміння еволюції театральної архітектури. Сучасні театри — це не просто сцена й зал для глядачів; це складні театральні комплекси, що складаються з акустики, освітлення та декорацій, а в наш час і технологій, які дозволяють глядачеві відчувати себе частиною дії.

Моя мета — зрозуміти, як театр змінився з простої платформи для публічних виступів на приголомшливе архітектурне творіння, що поєднує в собі мистецькі, інженерні та культурні цінності. Розуміючи це тло, стає очевидним, що сучасний театр — це більше, ніж просто простір для вистави, а й невід’ємна частина культурного середовища, де кожна деталь працює разом, щоб створити один чіткий театральний підпис.

2.1. Еволюція театральних будівель у різних епохах

Залишаючи осторонь примітивне використання, яке вони мали як місце для виступів акторів, будівлі театру є важливим джерелом для виявлення культурного та технологічного прогресу людського суспільства. Схоже, що кожна будівля — це окрема книга історії, яка розкриває про конкретний час її виникнення більше, ніж будь-яка інша будівля. Давайте простежимо цей шлях розвитку, щоб дізнатися, як усе трансформувалося та розвивалося.

2.2 Давньогрецькі театри

Уявіть собі величезні амфітеатри (Рис.1), побудовані на схилах пагорбів, де тисячі збиратимуться на релігійні свята на честь Діоніса. Ці будівлі, як-от театр Епідавр, використовували природний ландшафт для створення нечуваної акустики, так що навіть на найвищому ряду можна було почути кожне слово акторів. Архітектура цих театрів передбачала оркестру (кругла сцена), театрон (місця для глядачів) і сцену (місце для декорацій і одягання акторів). Усе це базувалося на гармонійних стосунках одне з одним, створюючи таким чином ідеальний простір для драми.

Отже, грецькі театри були не лише центрами розваг, але й публічних дискусій і мали соціальне значення, де політичні та філософські питання виносилися на обговорення самими людьми. Наприклад, в Афінах п'єси використовували з просвітницькою метою та для формування громадської думки. Це театр Епідавра, який був побудований в 4 столітті до нашої ери. Глядачі могли почути навіть шепіт оратора на сцені, що допомогло акторам зберегти більш розмовну та експромтну гру.

Іншими словами, грецькі театри - це дуже зручні будівлі. Оркестр був місцем, де хор прислухався до того, що відбувається, і, отже, зробив величезний внесок у розуміння дії. Театр, де сиділа публіка, спирався на схили пагорба, що дозволяло створити імпровізований амфітеатр. Сцена або сцена почали жити просто як «більше» гримерки, але стали вирішальними разом із декораціями. Крім того, навіть у ті часи грецькі п'єси вже містили всілякі пристосування та пристосування, як-от механіка — для підйому акторів у повітря, отже «імітації» польоту та загалом надання трохи «магії» презентаціям.

Збільшення величі та нових технологій у римських театрах

З іншого боку, римляни взяли ключові грецькі ідеї та адаптували їх. Вони розширили театри від греків і забезпечили нові технічні рішення. Римські

театри з'явилися як окремо стоячі незалежні будівлі, розташовані в будь-якому місці завдяки застосуванню бетону та арок. Наприклад, театр Марцелла в Римі мав набагато більший розмір сцени і був набагато зручнішим для глядачів з точки зору сонячного комфорту через веларій, тобто систему навісів для захисту від сонця. Вони також використовували ліфтові платформи, які підвищують розкішність виконання.

Для римських театрів характерним був унікальний дизайн. Вони були набагато більші за своїх грецьких попередників і зазвичай стояли в центрі міст, тому були доступні для всіх мешканців. Арки були основою для міцних конструкцій, які могли вмістити багато спостерігачів, і в цьому випадку на сцені могли розміщуватися складні вистави, оскільки було місце для декорацій. Таким чином, римські театри зберігали велику ширину сцени і водночас робили сценографію повсякденною справою, завдяки якій можна було урізноманітнити постановки. Крім того, вже почали використовувати підземні приміщення для збереження декорацій, у результаті чого вся організаційна робота за кожною окремою виставою настільки спростилася.

Театр Помпея, мабуть, найвідоміший римський театр; це був початковий кам'яний театр у Римі, який послужив моделлю для кількох інших будівель і театрів. Ця споруда вміщувала приблизно 20 000 місць і була оточена величезним комплексом, який містив, серед іншого, сади, храми та навіть курії для політичної діяльності, таким чином перетворивши римські театри не просто на центри співу, а й на життєво важливі громадські центри.

Середньовічні театри: мобільні сцени та містерії

Після падіння Риму театральне мистецтво дещо занепало, але ніколи не зникло. Середньовіччя було епохою мандрівних сцен, релігійних вистав. Досить часто «містерії» розігравали на відкритих вулицях, площах або в церкві, а сцени встановлювалися на фургонах, які легко переміщалися з одного місця в інше. Цей театр був простішим і примітивнішим, що створювало

особливу атмосферу; глядачі тут могли активно взаємодіяти зі сценою та акторами, тож мистецтво ще більше наближалось до багатьох.

Цікаво відзначити, що п'єси того періоду, як правило, мали релігійний характер. Містерії та чудеса були досить важливим способом розповідати біблійні історії та викладати моральні уроки дітям і дорослим, більшість з яких не вміли читати. Самі сцени досить часто поділялися на кілька зон, які є окремими частинами світу, такими як рай, пекло чи земля. Це дозволяло створювати видовищні вистави простими засобами. Наприклад, «паша пекла» – великий механічний дракон, який «ковтав» грішників – був одним із найпопулярніших елементів у таких виставах.

Перехід від середньовіччя до сучасного періоду, з якого почав формуватися світ, відомий сьогодні; Епоха Відродження, яку називають «відродженням», заново відкрила знання стародавніх і важливіші нові знання; період також позначений глибоким дослідженням.

Епоха Відродження дала театру абсолютно новий відтінок. Нові архітектори надихалися античними прикладами та елементами, які були найсучаснішими того періоду. Таким чином, більшість пізніших театрів епохи Відродження були критими спорудами, що дозволяло продовжувати вистави за будь-якої погоди. Олімпіко у Віченці, спроектований Андреа Палладіо, поєднав античний стиль із сучасним баченням перспективи для отримання глибоких сцен через статичні пейзажі. Це дозволило глядачам насолодитися більш реалістичними та деталізованими виставами, революцією в артистизмі.

Вперше з'явилися публічні театри, наприклад, лондонський театр «Глобус», де ставили свої п'єси Вільям Шекспір та інші драматурги. Була відкрита центральна частина для стояння глядачів, як у наші часи фан-зони, і закриті ложі для більш заможної публіки. Відбулася зміна взаємодії між акторами та глядачем – сцена стала більш інтерактивною, і часто актори «ламали» четверту стіну, створюючи відчуття участі глядачів у дії.

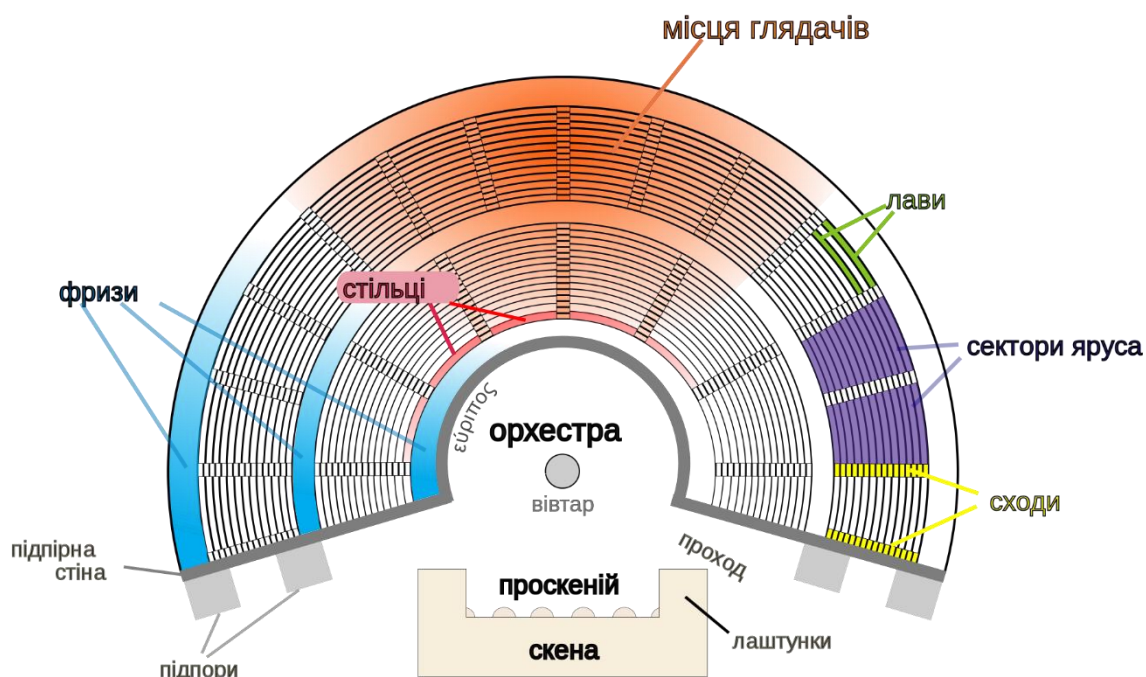
Бароко: розкіш і драматизм

Бароко було періодом розкоші та драматизму. Театри стали справжніми архітектурними дивами з багатим оздобленням, величезними люстрами та великою кількістю позолоти, як, наприклад, у величному театрі Сан-Карло в Неаполі, який відкрився в 1737 році, де все створювало вигляд величі. Таким чином, кожен візуальний елемент дизайну театру міг би наздогнати драматичну атмосферу в театрі. На допомогу прийшли нові складні сценічні механізми, які швидко змінювалися, що значно спростило процес і додало динаміки виставам.

На початку 20 століття театральна архітектура почала зазнавати певних змін під впливом такого нового стилю, як модерн. Баухаус та інші авангардні течії спрямовані на спрощення форм, дивлячись переважно на функціональність. Сучасні театри — це простір, який можна трансформувати відповідно до різноманітних виробничих потреб. Наприклад, Сіднейська опера — це не театр, а цілий комплекс, який поєднує різні види мистецтва в абсолютно нові постановки. У наш час театральні будівлі більше пов'язані з універсальністю та комфортом з великою увагою до акустики, а також систем освітлення та навіть екологічності.

Сучасні театральні будівлі мають таку гнучкість, щоб бути адаптованими до конкретної постановки. Наприклад, так звані «чорні ящики» — це фактично зали, в яких немає стаціонарних сцен і постійних місць для глядачів; це простір, який можна організувати відповідно до потреб режисера. Це дозволяє правильно експериментувати з простором і формами виконання. Водночас сучасні театри також приділили серйозну увагу екологічності, оскільки вони є найбільш енергоефективними з точки зору використовуваних матеріалів, навіть системи вентиляції та освітлення застосовані з мінімальною шкодою для природи.

Далі ми детально розглянемо кожен епоху окремо, звертаючи більшу увагу на архітектурні особливості, культурний контекст та роль театральних будівель у суспільному житті. Кожна з цих епох внесла свої унікальні зміни у театральну архітектуру, і саме ці зміни допомогли театральному мистецтву дійти до того стану який ми маємо зараз.

ДАВНЬОГРЕЦЬКИЙ ТЕАТР

Давньогрецький театр. Мал. 1

2.2. Давньогрецький театр

Беручи своє коріння в давньогрецькому театрі, він справді становить кістяк сучасного театрального мистецтва. На думку істориків, воно сягає VI століття до нашої ери, коли під час релігійних свят на честь бога Діоніса почали розігрувати театральні вистави. Ці свята, або Діонісії, як їх називають, вважалися наріжним каменем цивілізації, яка включала лише жменьку людей у невеликій групі. Це був час, коли створювалася інфраструктура театрів; проекти інфраструктури сформувалися в ідеальному стані для всіх майбутніх поколінь. Грецькі театри були на відкритому повітрі, тому що вони не мали високих технологій, щоб звалити гори та побудувати амфітеатр. Розташування театрального комплексу було на схилах, що забезпечувало належну акустику та видимість для всіх глядачів. Основні особливості грецьких театрів включають:

Театрон – місця для глядачів, які розташовувалися півколом навколо оркестру. Ці місця піднімалися терасами на схил пагорба, утворюючи амфітеатр. Завдяки такому розташуванню кожна людина в аудиторії могла добре бачити сцену — важливий фактор у виступах такої великої кількості людей. У Театроні знайдено від кількох тисяч до 15 тисяч місць, що доводить, наскільки грецьке суспільство впливало на будівництво його споруди.

Орхестра — це центральна кругла площа або частіше підкова, де виступав би хор. У давньогрецькому театрі хор виконував особливу функцію, виконуючи роль прогулянки між акторами та глядачами. Хор розповідав про події, про емоції та відчуття сцени, а також дав краще розуміння розуміння моралі. Оркестр діяв як свого роду епіцентр, де відбувалися великі емоційні трансакції між акторами хунти та глядачами.

Сцена — це фактично суворо точне архітектурне зображення, розміщене за ляльками, і майданчик для тренувань акторів. Спочатку це була дуже проста дерев'яна будівля. Пізніше він набув цього «вигляду» складної структури з орнаментом, художнім дизайном, який відповідав темі вистави. Це була

основна частина театру, яка допомагала змінювати сцену, створювати правильну атмосферу.

Пародії розташовувалися безпосередньо з боків від оркестри, і через них могли входити або виходити як хор, так і актори. Вони мали символічне значення, дозволяли акторам постати з різних боків, підкреслюючи динаміку та спрямованість дії у виставі.

Що стосується тогочасного суспільства, то театральні вистави мали не тільки розважальний характер, але й мали певну соціальну цінність. Люди збиралися в театрі, де могли брати участь у спільних ритуалах, спілкуватися з важливих питань і знаходити життєздатні рішення. Теми, які стосувалися п'єс під час Великої Діонісії в Афінах, відігравали велику роль у суспільстві, оскільки Есхіл, Софокл, Евріпід та інші драматурги піднімали суто соціальні та політичні проблеми. Вони говорили про справедливість, про честь, про людську долю, змушуючи кожного замислюватися над такими питаннями.

Крім того, театр був освітнім. Моральність була уроком, засвоєним у п'єсах греків, а також потреби співчуття та почуття відповідальності. Хор, який виступав у виставах, найчастіше виступав за голос мас, що допомагав краще усвідомити ідеали та цінності того часу.

Архітектурна форма грецьких театрів античності була красивою і технічно складною в багатьох аспектах. Серед найпопулярніших технічних інновацій була механа, підйомний пристрій, який піднімав акторів високо над сценою, створюючи таким чином бажане театральне «божественне втручання». Такого роду ефект часто вимагався в п'єсах, де потрібна була поява богів, які «діють» у сценічних подіях. Така зосереджена увага ще більше посилила драматизм і підкреслила роль втручання божества в людські справи.

Іншим пристроєм була платформа на колесах, яка показувала події поза сценою, такі як результат насильства чи вбивства. Таким чином, актори могли

триматися подалі від прямого насильства і зберегти символічний характер дії, посилюючи його вплив на глядачів.

Вплив античного грецького театру на подальший розвиток театральної архітектури. Форма давньогрецьких театрів була прекрасною, а їх конструкція була наповнена великою кількістю технологічних особливостей. Одним із найцікавіших із цих технічних нововведень було механічне видовище, яке піднімало акторів високо над сценою, ніби «божественне втручання» у часи, коли п'єси вимагали появи богів у подіях. Такий ефект додавав драматизму й підкреслював роль богів у справах людей.

Іншим знаряддям була екхіклема, платформа на колесах, яка загалом демонструвала події поза сценою, особливо після насильства чи вбивства. Використання таких засобів дозволило уникнути прямих зображень сцен насильства, ще більше посиливши їх вплив на глядача як окремий театральний жест.

Театр в Епідаврї є найкраще збереженим зразком давньогрецької театральної архітектури. Він був побудований приблизно в IV столітті до нашої ери. і міг вмістити близько 14 000 осіб. Цей театр відомий своєю чудовою акустикою - незалежно від того, де ви сиділи в найвищому ряду приміщення, ви чули кожен звук із дуже далекого оркестру. Архітектура театру в Епідаврї свідчить про високий рівень знань грецьких архітекторів щодо акустики та проектування. Цей театр був частиною священної території Асклепія, що підкреслює його важливість не лише як культурного центру, але й з точки зору релігії.

Значення в сьогоденні

У наш час грецькі театри вважаються одними з найцінніших історичних пам'яток, які втілюють справжню майстерність. У цих місцях навіть досі проводяться вистави, які продовжують надихати архітекторів і художників у всьому світі, базуючись на принципах проектування та будівництва грецьких театрів.

2.3. Іспанський театр

У світових театральних традиціях історія іспанського театру, мабуть, одна з найяскравіших і найбагатших. Це триває століттями від середньовіччя до наших днів, завжди відтінюючи культурні та політичні зміни країни. Архітектурні особливості іспанських театрів Золотого віку

Епоха Золотого віку іспанського театру 16-17 ст. Це вплинуло і на архітектуру. Корралес (corrales de comedias) - це театральні споруди, споруджені на подвір'ях будинків, які дійсно виходили на перший план з точки зору місць для вистав. Вони стали дуже відомими і настільки досконаліми як архітектурні явища того часу, що навіть дали можливість появи перших професійних театральних приміщень в Іспанії.

Загонами були відкриті майданчики, подвір'я житлових будинків. Подвір'я мало сцену в одному кінці, а глядачі були там на балконах квартир на трьох рівнях і на деяких спеціально побудованих дерев'яних конструкціях для сидіння – завжди в тісному контакті з акторами.

Корраль-де-ла-Крус – один із найвідоміших театрів Золотого століття, який став символом іспанського театру. Він зберігся до наших днів як дуже важлива пам'ятка архітектури. Сцена фактично була під навісом, і тоді більша частина вистави, будь то сонце чи дощ, подавалась проти акторів; аудиторія правильно сказала, сиділа просто без; і були балкони та ложі для багатих людей, щоб дивитися виставу з підлоги або стояти біля сцени.

Двори були визначені для всіх класів. Це був демократичний простір, у якому могли зустрічатися всі люди.

Сцена та сценічні особливості

Сцена в корялях була примітивною (Рис.2), правда, але достатньою, щоб вмістити акторів і необхідні декорації. Було створено невелике підвищення, щоб усі глядачі могли чітко бачити дії акторів. За сценою були реквізитні кімнати з додатковою кімнатою для зміни сцени, щоб актори «продовжували».

Цікаво, що сцена була «віч-на-віч» з людьми; певним чином це «ховало» їх під подіями.

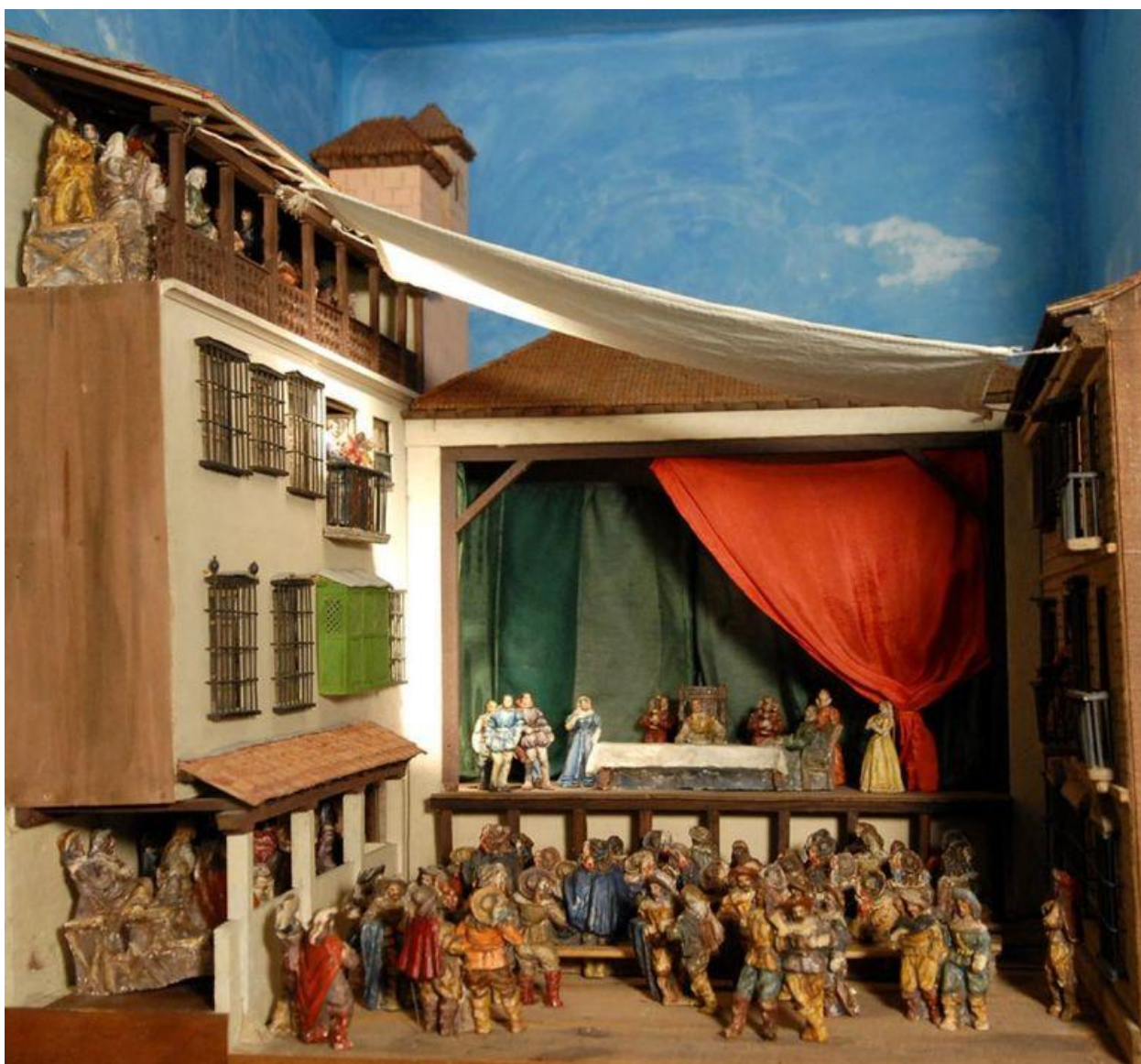
З огляду на неможливість представити вишуканий дизайн у таких відкритих просторах так близько від натовпу було занадто багато. Проте актори й драматурги за допомогою символів і словесних описів вміло створювали уявні світи й залучали глядача до подій на сцені. Сцена була всім, що мав театр; його простота була особливістю, яка привернула увагу до гри акторів і самої драми.

Загони були не лише архітектурною інновацією, але й важливим соціальним явищем, забезпечуючи місце зустрічі та діалогу, щоб люди могли говорити та обговорювати п'єсу; таким чином, він сприяє поширенню театральної культури серед населення, став основою для розвитку іспанського театру.

Головною ознакою кораллів була доступність. На відміну від придворних театрів, відкритих лише для знаті, загони були дуже доступними. Це, у свою чергу, зробило його важливим культурним центром, де кожен міг насолодитися та духовно збагатитися.

Подальший розвиток театральної архітектури

На еволюцію театральних споруд деяких європейських країн значний вплив зробили архітектурні особливості іспанських загонів. Сама ідея мати відкритий простір для театру, перед яким події могли б розгортатися якомога ближче до глядача, стала еталоном для кількох архітекторів. Деякі інші елементи кораллової архітектури також були перевезені в Англію - наприклад, Глобус у Лондоні, який також запозичив відкриті простори та багаторівневі аудиторії. Такі театри лягли в основу багатьох споруд, що з'явилися пізніше, особливо тих, що мали на меті створення атмосфери єднання з глядачами та акторами.

Сцена коралю з акторами.Мал.2

2.4. Французький театр епохи Відродження та бароко

Театр часів французького Відродження та бароко переплітався з історією розвитку культури та мистецтва європейського суспільства. Він був запроваджений у той час, пізніше змінений відповідно до політичних і соціологічних, а також культурних трансформацій. Первісна традиція драматургії, що вплинула на Європу, була, отже, дивною домішкою грецького, латинського та варварського німецько-кельтського – класичного Ренесансу, що наслідує способи мистецтва, яке, незважаючи на всі свої обмеження, кишало плодючістю сучасного світу. навряд чи знав. Франція була тодішньою культурною столицею відомої на той час світової спільноти і не могла не бути просякнутою принципами Відродження, сформульованими спочатку в Італії, пом'якшеними міркуваннями, властивими їй самій, обумовленими модусами європейської драми.

Французькі театральні споруди архітектурного стилю Ренесанс

Французький театр епохи Відродження також у своїй архітектурі перебував під певним впливом Італії. Нові форми акторської майстерності та компанії, що порушили кордони Франції, принесли стилі та ідеї з Італії, які були охоче сприйняті французькими акторами та драматургами. Першим і для більшості італійців це була техніка та сценічні ефекти; потім, звісно, вистави розігрувалися в приміщеннях, переобладнаних у театри, як-от палацові зали чи відкриті двори, згодом у власних театрах, які – знову під італійським впливом – зводилися як будівлі. Ці ренесансні театри були досить нехитрими; більшість із них залишалися дуже голими, хоча архітектура цих місць ніколи не переставала підтримувати.

Роль королеви Катерини Медічі в історії французької театральної архітектури дуже важлива. Вона була серед великих меценатів, які запросили численних фахівців з Італії до Франції для створення театральної архітектури. І справді, один із таких театрів, Theatre de Bourgogne, згодом виявився одним із провідних культурних центрів.

Архітектурні особливості театрів бароко

Період бароко у французькому театрі почався наприкінці 16 століття і тривав до середини 17 століття. Постановки були розкішними та яскраво оформленими, що було характерним і для архітектури самих театральних будівель. Театри мали вражати, бути засобом польоту в царство фантазії та чітко проголошувати велич королівської влади. У міру накопичення культурних знань того часу сценічні прийоми значно ускладнювалися – швидкі зміни сцени, виливання на сцену спецефектів, дематеріалізація чи поява персонажів силою. Мабуть, однією з найкращих композицій, що втілюють таку архітектуру, можна вважати паризький театр Пале-Рояль (Рис.3), зведений під керівництвом кардинала Рішельє. В основному це були піонерські театри, які мали фіксовані налаштування сцени та механічні пристрої для частоті зміни цих налаштувань; це значно покращило «вигляд» вистав.

Театр Пале-Рояль на той час був одним із небагатьох із дуже розширеною сценою та системою підйому шківів, що дозволяло їм створювати величезні багатоярусні сцени. Крім того, його пишності додавали колони, різьблення, позолочені прикраси, а під час вистави було ще й додаткове освітлення. Коробок на той час не було; бокові галереї для знаті чітко розділяли класи; внизу стояло місце для буржуазії.

Будинки театру періоду Людовика XIV

Він любив мистецтво і був захоплений прогресом французького театру. Саме під час його правління театр перетворився не просто на центр культурних розваг, а й на інструмент утвердження величі та влади. Барокові символи - чудові театри - були побудовані в епоху Людовика XIV.

Одним з найвідоміших був, мабуть, Версальський оперний театр, розташований у Версальському палаці. Будівництво цього театру почалося в 1770 році французьким архітектором Жаком-Анжем Габріелем і

перетворилося на щось, що представляє чисту форму мистецтва бароко. Кожен дюйм інтер'єру був сильно прикрашений позолоченим мармуром і різьбленими фігурами.

Найцікавішим було те, що театр був сконструйований у формі підкови, що дозволяло всім глядачам добре бачити сцену з будь-якого кута. Акустика та комфорт сидіння архітектури Версальського театру.

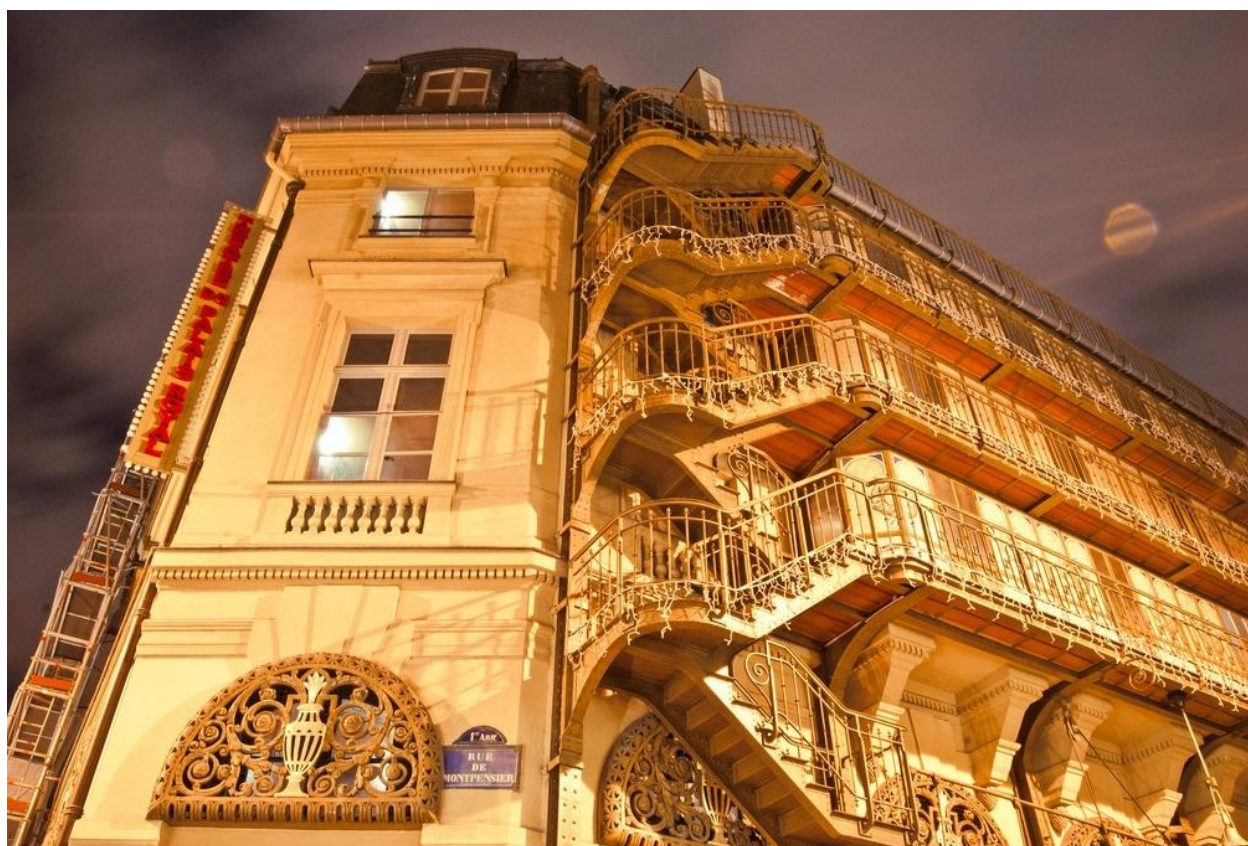
Театральний дизайн фр. епохи Відродження та бароко у фр. мав великий вплив на театральну архітектуру в інших країнах ЄС. Французький спосіб будівництва театрів, який поєднував розкіш, практичність і винахідливість, став прикладом для багатьох театрів Європи. Архітектори з інших країн, таких як Німеччина, Італія, Англія, запозичили у французів ідеї внутрішнього оздоблення, використання сценічної техніки, встановлення місць для глядачів.

Французька мода на прикрашені театральні будівлі — багато колон, арок і позолоти — надихає на створення розкішних оперних театрів у Відні, Берліні та Мілані: наприклад, Віденська державна опера, спроектована з урахуванням цих яскравих архітектурних традицій, як відображення важливим культурним центром Європи.

Французькі театри зіграли свою роль в історії архітектурної теорії акустики. Саме французькі майстри внесли в європейські театри, як власні нововведення, такі досягнення в сидіннях коней, в дерев'яній акустиці і в техніці сцени.

Таким чином, будівництво французьких театрів у період Відродження та бароко сприяло зростанню національних театральних культур і вплинуло на розвиток театральних традицій у Європі в цілому. Розкішні інтер'єри, витончена техніка сцени та турбота про комфорт глядачів стануть невід'ємною частиною європейського театального мистецтва, що розвивалося під впливом французьких архітекторів.

Театр Пале-Рояль.Мал.3.

2.5. Сучасний французький театр

Сучасний французький театр не схожий на колишню велику класичну будівлю з високими колонами та інтер'єрами. Це значно більше культурний центр, де, як правило, всі мистецтва, відповідно, знаходять свій спільний дім. Сучасні театральні будівлі у Франції повинні мати комфорт і гнучку адаптацію, щоб задовольнити запити сучасних глядачів і відкрити нові можливості для розвитку театрального мистецтва.

Сучасні французькі театри: Дизайн

Розглядаючи сучасний французький театр, відразу уявиш ті величезні барокові споруди. В даний час назва гри - функціональність і мінімалізм; все має відношення до навколишнього середовища. Вони мають бути відкритими та багатофункціональними. Наприклад, Театр де ля Віль у Парижі (Рис.4), відбудований у 21 столітті, сьогодні може зробити свій простір придатним для будь-якої форми постановки, як драматичної, так і ліричної. Це споруда, заснована на стилі «Нова об'єктивність», форми відповідають матеріалам, переважно цеглі та лицьовому бетону, що надає будівлі сучасної краси.

Знову ж таки, театр Odeon є успішним прикладом адаптивного повторного використання, переконфігурованого для сучасної аудиторії, водночас зберігаючи історичну спадщину будівлі завдяки доданій сучасності з точки зору технічних можливостей, систем освітлення, нових акустичних рішень і технологій для швидкої зміни сцен.

Сучасні французькі театри ні в якому разі не є копіями тих однорідних театрів минулого, оскільки вони організовані з точки зору багатофункціональності та гнучкості. Розглянемо Національний театр Шайо в Парижі. Тут форму авансцени, а також місця для сидіння можна змінити залежно від конкретного шоу чи події. Таким чином, це означає, що простір можна використати по-різному, зокрема для вистав, концертів, перформансів чи інсталяцій. Так

працюють сучасні театри; вони призначені відповідати як публіці, так і художнім рішенням.

А останнім часом французькі театри навіть стали екологічнішими — можливо, навіть менший екологічний «слід» порівняно з комфортом, який вони пропонують своїм відвідувачам завдяки енергоефективним матеріалам і природним системам вентиляції, а іноді навіть сонячній енергії. Театр у жодному разі не повинен бути сьогодні естетично привабливим, а завтра вже занедбаним витвором мистецтва, а таким, який дозволяє дбайливо ставитися до екологічно чистої природи.

Раніше ми зазначали, що театри – це не просто сцени – це справжні культурні комплекси, де поєднуються різні види мистецтва. Наприклад, в одному театрі можна організувати вистави паризького театру «Могадор», концерти, майстер-класи, виставки мистецтва, творчі майстерні тощо. Стратегії виживання змішуються з різними іншими формами, які вони набувають, створюючи специфічний культурний досвід.

Архітектура таких аудиторій повинна складатися з модульних і водночас вигадливих прозорих стін, достатньо великих браслетів, місць для громадського відпочинку – усе це дозволяє людині почуватися комфортно та мобільно. Це важливо для сучасних глядачів, які хочуть бути не просто ревізорами, а й учасниками культурних подій, відвідуючи творчі програми.

Вплив сучасної архітектури на театральне мистецтво

Багато пуристів вважають, що оновлення сценічного простору та впровадження сучасних технологій є величезною перевагою для сучасного театру. Дійсно, приклад Théâtre des Genets у Ліоні використовує всю цю річ проєкцій та взаємодій, які занурюють глядача у виставу, «це просто те, з чого ніхто не може вийти як глядач», надаючи їй динамізму та відповідаючи на попередні очікування «Я все бачив, що далі?» якесь відчуття

Мультимедійні блокбастери створюються за допомогою спеціальних ефектів, як візуальних, так і акустичних. Кожна вистава унікальна тим, що режисер разом з акторами використовує нові форми подачі. Таким чином, будинок – це пропонувати таку інфраструктуру, щоб театральні будівлі стали справжніми лабораторіями інноваційних проектів. Сучасний французький театр, безперечно, є важливим культурним явищем не лише у Франції, а й у всьому світі. Ці нові будівлі є поєднанням традицій і передових технологій, зберігаючи культуру, забезпечуючи необхідні умови для нового життя у творчості.

2.6. Японський театр

Театр є однією з найдавніших культур у світі, яка розвивалася протягом століть і донині зберігає основні компоненти типової культури японського суспільства. Незалежно від того, традиційні театри Но(Рис.5) і Кабукі чи сучасні передові майданчики, дизайн японських театрів завжди відзначався зв'язком із природою та збереженням культури. Я вважаю це досить привабливим, особливо щодо індо-тихоокеанського або, в даному випадку, японського театру як майбутнього дослідника театральної архітектури; він розкриває чудове співіснування традицій, духовності та сучасних технологій.

Театр «Но» — одна з найстаріших форм театру в Японії, яка досі там виконується. Ви можете знайти деяку інформацію про традиційну японську культуру, просто подивившись на архітектуру. Архітектура Но-театру досить проста; кожен елемент має одне певне символічне значення. По суті, ця будівля, яка є платформою, має прямокутну форму та піднята, щоб глядачі могли добре бачити акторів.

Сцена з кипарисового дерева театру «Но» виглядає дуже гарно, напевно, чудова акустика. У театрі Но кожна деталь є не просто так: головна сцена (хонбутаї), міст для виходу акторів (хасігакарі), місця для виступу музикантів (дзо-секі) і місце для хору. спів (кумай) – все це працює разом і створює цілісну картину, в якій важливий навіть один рух

Часто відкритий дах, що часто буває, визначає асоціацію між внутрішнім і зовнішнім просторами як один архітектурний аспект і філософію японського театру як загальну відкритість до відносин між людством і природою; це повторюватиметься як тема в більшості вистав Но. Це відчуття відкритості створює настрій, коли виконавці та глядачі разом складають частину чогось великого.

Архітектура та соціальні взаємодії були двома речами, які цікавили театри Кабукі.

У випадку з театрами Кабукі вони виглядають яскраво, енергійно та масштабно, на відміну від театрів Но вона виникла в 17 столітті і значною мірою стала окремою частиною японської культури. Дизайн театру кабукі спрямований на те, щоб максимально залучити глядача в дію. Це підтверджується такими речами, як ханаміті, тобто спеціальним майданчиком, який виступає зі сцени через зал для глядачів, щоб наблизити акторів до глядача.

Мабуть, найвідомішим з них є театр Кабукі-дза в Токіо, який зміг поєднати традиції з сучасними технологіями. Його ще багато разів перебудовували, він зберіг особливу атмосферу як особливості автоматизації обертання та швидкі зміни сцен.

Сучасні японські театри: гармонія традицій і інновацій

Сучасні японські театри поєднують традиції з інноваціями. Наприклад, Національний театр Новий Нō у Токіо має класичну архітектуру, але використовує сучасні технології: системи клімат-контролю, освітлення та аудіовізуальне обладнання, що забезпечує комфорт для глядачів і високий рівень виконання вистав. Незважаючи на новітні технології, театр зберігає традиційний дух і атмосферу, які відчуються в кожному елементі будівлі.

Інший приклад — Spiral Hall у Токіо, де архітектура поєднує відкриті простори з озелениними терасами. Ця будівля гармонійно вписується в навколишній ландшафт, підтверджуючи прагнення японської архітектури до гармонії з природою. Spiral Hall — це культурний центр, де проводять виставки, семінари, майстер-класи, що відповідає сучасній концепції театру як місця для культурного обміну і спілкування про що ми згадували раніше

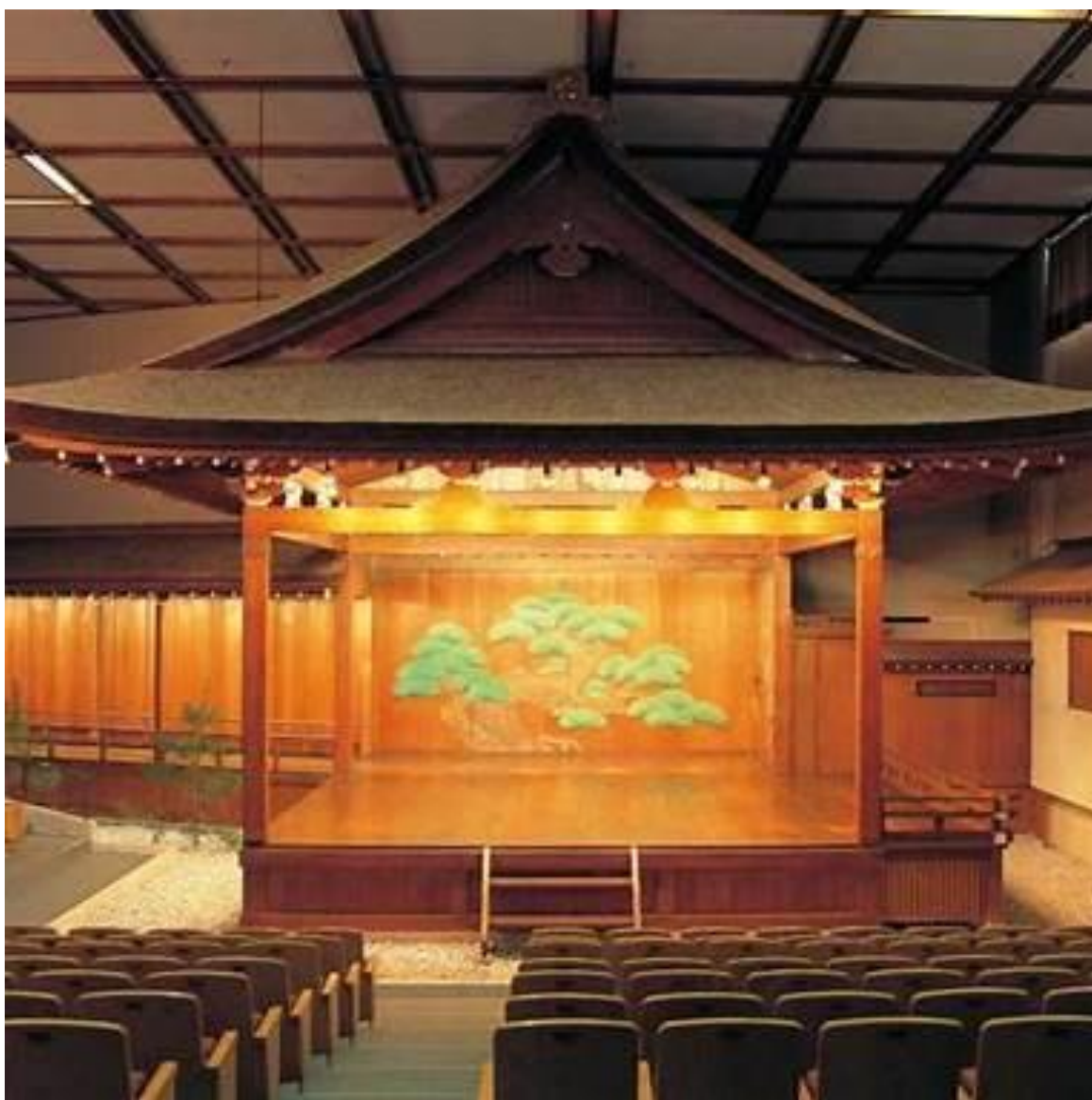
Вплив архітектури японських театрів на культурне життя

Художня архітектура є досить важливою для будь-якої культури, і випадок Японії не є винятком. Театри Но та Кабукі традиційно слугували не лише майданчиками для вистав, але й форумами для спілкування. Відкритість

конструкції з природних матеріалів, зв'язки з природою не менше сприяють створенню атмосфери для роздумів і занурення в мистецтво. У японській архітектурі є щось, що налаштовує почуття глядача на створення такої тонкої лінії, де мистецтво зустрічається з життям.

Сучасні театри все ще зберігають традицію надання не лише театрального простору, а й спілкування, дозвілля та культури. Це добре видно на прикладі японських театральних будівель, які зберегли традиційні цінності, але поєднали їх із сучасними потребами, слугуючи багатоцільовими центрами для публічних виступів та інших «інших» культурних заходів; У сучасній Японії кожен може знайти щось цікаве для себе.

Я вважаю, що майбутнє японських театрів полягає також в поєднанні традицій та інновацій. Поважати традиції, але не боятися експериментувати та розширювати межі можливого, ось секрет успіху

Сцена театру Но. Театр де ля Вілль у Парижі. Мал.4

2.7. Театральні будівлі в інших країнах та епохах

Театральні будівлі є дзеркалом часу та місця, які представляють свою культуру, красу, технологічні та соціальні аспекти в кожній країні та в кожному епоху. Театральна архітектура — це історія одного з найбільших злиттів художнього дизайну, інженерних досягнень і культурного символізму від класичного амфітеатру до інноваційних сцен Риму. У цьому розділі буде простежено еволюцію театральних будівництв в різних частинах світу — Індії, Китаї, Англії та США — без дублювання щодо обговорюваної раніше теми.

Однією зі специфіки давньоіндійського театру була така специфічна конструкція театрів, побудованих у руслі індуїстських культурних традицій. Одним із класичних прикладів є театр Kuthiyattam у Кералі. Вони існували в храмових комплексах і були добре прикрашені належною акустикою, оскільки сцена була маленькою, але храмова атмосфера розширювала виступ.

Постановки театрів Кутіютам рясніють передовими технічними інноваціями, тоді як головна сцена, або Кутамбалам, може похвалитися багатою дерев'яною сценографією, а її стіни прикрашені орнаментом. Характерною рисою таких театрів є те, що вони діють у тісному зв'язку з релігійними ритуалами, де кожна вистава була визначена. Вистави можна було розподілити на кілька днів, і людям дозволялося безкоштовно входити, а також виходити, що стало невід'ємною частиною їхнього щоденного розпорядку.

Китайські драматичні театри

Має багаті традиції, які вироблялися століттями. Пекінська опера є одним із прикладів (Рис.6), коли архітектура сама стає повноправною і провідною дійовою особою китайського театру. Першою тенденцією архітектури китайського театру є створення сценічного простору, на якому з найбільшою силою будуть проявлятися візуальні ефекти, яскраві костюми, символічна міміка. Сцени були підняті та багато прикрашені декоративними розписними

панелями, барвистими тканинами, шовковими полотнищами тощо. Визначаючи також відіграють особливу роль трибуни або місця для глядачів, комфортний огляд та атмосфера, наближена до «ти на зв'язку» з акторами.

Театри Англії

Ставши частиною культури Англії на початку Срібного віку, яка стала достатньо потужною, щоб задавати тенденції та здійснювати значний політичний і соціальний вплив на суспільство. Він не лише встановлював стилі, але й заохочував людей носити певні тренди, рефлексії, які просто тримали їх під своїм впливом, показуючи, що мода змінюється ще швидше. У його особистих дизайнах костюмів елегантність плавних ліній, точні деталі та колір зробили його чудовим законодавцем моди.

Архітектура пізнішої елизаветинської та ранньої яacobівської Англії, зокрема такий великий театр, як «Глобус», несе в собі наслідки архітектурної форми пізнішої сцени. Він був побудований над порожнім центром, який відкривався до неба, щоб мати можливість природно освітлювати ту частину сцени, де актори з'являлися під час вистави, оскільки в той час вистави проводилися виключно при денному світлі, штучних засобів ще не було. освітлення. Галереї склалися з кількох поверхів — з проекцією вперед, у зал, кожна відкрита попереду: вони справді створювали «штовхову сцену». Ця установка гарантувала, що реверберація не вплинула на те, що глядачі могли почути все, що кожен гравець говорив - грубо робив іншим - здавалося, унікав, але наближався до своєї остаточної поразки в тиші, настільки глибокій, що нуль не промовляв.

Сучасні американські театральні будівлі є іншими втіленнями сучасного американського театру. Наприклад, Лінкольн-центр у Нью-Йорку представив нову реорганізацію театального простору не лише як місця для шоу, адже він включає театри, концертні зали, кінотеатри та галереї та на шляху до того, щоб стати головним культурним центром Нью-Йорка.

Мабуть, найважливішим з усіх є сучасний американський театр і, мабуть, розкриття передових технологій. Наприклад, Dolby Theatre у Голлівуді може похвалитися передовими аудіо- та відеоопераційними програмами, які можуть працювати з такими мега-функціями, як Оскар. Такі театральні будівлі є дуже гнучкими об'єктами, оскільки вони можуть служити приводом не лише для вистав, але й для деяких мега-функцій.

Скандинавські театральні будівлі

Опера в Осло (Норвегія) слугує прикладом сучасного підходу до гармонійного поєднання архітектури з природним ландшафтом. Розташований на березі фьорду, цей театр має унікальну покрівлю, яка використовується як відкритий громадський простір.

Опера в Осло підкреслює ідеї відкритості та доступності. Театр доступний для відвідувачів навіть у дні без вистав, а його дизайн сприяє інтеграції культурного простору у повсякденне життя міста.

Пекінський оперний театр, Китай. Мал.6

III. АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕАТРАЛЬНИХ БУДІВЕЛЬ

Архітектурний дизайн театрів є надзвичайно захоплюючою дискусією, яка відображає еволюцію людського сприйняття розваг, зручності та моди. Таким чином, театри є не просто майданчиками для вистав, а справжніми іконами свого часу, що відображають архітектурну моду та технічні можливості та навіть суспільні смаки на момент будівництва. Кожна епоха вносила своє бачення того, якою установою має бути театр і як він має функціонувати; отже, архітектурний дизайн театрів є свідченням змін у людських культурних і технологічних інноваціях.

Все почалося ще за часів стародавніх народів, коли люди почали будувати перші театри, які будували під відкритим небом. Наприклад, грецькі театри, такі як театр в Епідаврї, були побудовані на схилах пагорбів. Це дало глядачам не лише чудовий огляд сцени, а й чудову акустику. Архітектурною ознакою цих театрів були напівкруглі амфітеатри з сидіннями, що піднімалися терасами. Посередині був оркестр — кругла сцена, де люди стояли і співали. При такій постановці можна було залучити глядачів до того, що відбувається, оскільки між ними та акторами не було особливих бар'єрів.

Деяко змінили підхід до будівництва театрів римляни. Наприклад, Театр Помпея в Римі – один із найдавніших кам'яних театрів – не мав жодної похилої площини, над якою він був побудований, а скоріше був на рівній землі. Таким чином, все базувалося на різних техніках будівництва, серед яких були склепіння, які полегшували виготовлення більших і стабільніших споруд. Вони також включали *scaenae frons*, передню частину сцени або декоративну стіну, яка стояла позаду вистав. Це було не просто красиво, але й дуже функціонально, тому сцена виглядала завершеною.

У середні віки вистави були здебільшого просто неба на ринкових площах або навіть у церквах. У той час майже не було спеціальних будівель, призначених для театру, а сцени доводилося робити імпровізованими, щоб їх було легко встановити або розібрати. Ці «етапи» того часу часто виявлялися

символічними прикрасами; небо, земля і пекло, показані багаторівневими етапами, нібито додавали алегоричного змісту виставам.

Подальші зміни відбулися в театральній архітектурі після початку епохи Відродження. Тут знову в моді були давні традиції; театри стали тимчасовими й естетично незавершеними спорудами. Чудову ілюстрацію можна навести у вигляді Олімпійського театру у Віченці Андреа Палладіо. Він мав напівкруглу сцену, галереї, на яких могли сидіти глядачі, і головну родзинку – унікальну сценічну перспективу. Спеціально намальовані декорації створювали ілюзію глибини простору, при цьому здавалося, що картина йде попереду на вулиці якогось міста.

Бароко принесло в театральну архітектуру справжню пишність. Театри були перетворені на палаци мистецтва, прикрашені золотом, фресками та чудовими декораціями. Їхні сцени були переповнені механізмами, які миттєво змінювали сцену при будь-якій зміні фронту під час дії, з усією машиною для виконання. Наприклад, Театр Сан-Карло в Неаполі вразив людей своїми «чарівними» інтер'єрами та сценічними ефектами.

У 18 столітті класицизм перетворив архітектуру на щось більш стримане і зрівноважене. У театрах цього часу, як і в Одеській опері, панували симетрія, добре організований простір, витонченість. Вони були не просто місцями, де влаштовувалися вистави, але стали самими уявленнями про високий статус людей і суспільства.

У 19 столітті романтизм приніс більше: більше емоцій, динаміки. У театрах почали використовувати елементи готики — високі вежі та великі вікна. Театр Вагнера в Байройті є прикладом інновацій; його було спроектовано так, щоб з усіх боків лунала музика з прихованим оркестром, що посилювало емоційність вистав.

Модернізм і новітні технології ХХ століття докорінно змінили театральну архітектуру. Не більше, скоріше декоративна функціональність і мінімалізм

стали дуже важливими. Театри тепер спроектовані більше з огляду на зручність і технічну здатність, а не на декоративність.

Сучасні театри - це справжнє поєднання інновацій, естетики та функціональності. Наприклад, Берлінський філармонійний зал, створений Хансом Шаруном, має асиметричну форму і зроблений із сучасних матеріалів, таких як бетон і скло. Такі рішення не тільки виглядають стильно, а й забезпечують чудову акустику і комфорт для глядачів. Сцени тепер універсальні: їх можна змінювати та адаптувати під різні види вистав.

Важливим трендом є створення інтерактивного простору, де актори та глядачі взаємодіють на новому рівні. Наприклад, у Національному театрі в Лондоні сцена може знаходитися в центрі, а глядачі розташовуються навколо неї. Це створює ефект занурення у виставу, коли кожен глядач стає частиною дії.

Архітектура сучасних театрів все більше фокусується на гнучкості. Деякі зали дозволяють змінювати розташування сцени і сидінь, об'єднуючи простір у єдине ціле. Такий підхід не лише додає комфорту, а й дає можливість проводити абсолютно різні за форматом події.

Архітектурні рішення сучасних театрів враховують не лише естетику, але й психологічний комфорт глядачів і акторів. Простір, який трансформується, створює відчуття свободи та відкриває нові горизонти для творчості. Театри продовжують бути не просто місцем для вистав, а й віддзеркаленням культури, технологій і цінностей своєї епохи. Від античності до сьогодення театральні будівлі залишаються символом натхнення і простором, де мистецтво і архітектура зливаються в єдине ціле.

3.1. Архітектурні елементи та їх роль у творчому процесі

Архітектурні елементи театральних будівель — це не просто конструкції але й важливі інструменти, які впливають на атмосферу театру та творчий процес. Кожен з них виконує свою функцію і відіграє особливу роль у створенні емоційного зв'язку між акторами, глядачами та простором, де розгортаються події. Від сцени до гримерних — усі ці складові взаємодіють між собою, забезпечуючи унікальність театального досвіду.

Сцена — це головне місце у театрі, де відбувається дія і створюється атмосфера вистави. У сучасних театрах є різні типи сцен, і кожен з них по-своєму впливає на творчий процес. Наприклад, проценіумна сцена, яка виглядає як рамка, через яку глядач бачить виставу, розділяє залу і сценічний простір. Це допомагає створювати складні декорації, цікаві світлові ефекти та продумані сценографічні рішення. Така сцена дозволяє режисеру повністю керувати тим, що бачить глядач, і робити акцент на найважливіших моментах.

У театрах часто використовуються сцени-арени, які розташовані так, що глядачі оточують їх з усіх боків. Такий формат створює більш інтерактивну атмосферу, оскільки актори можуть взаємодіяти з аудиторією з різних напрямків. Це робить виставу більш емоційно насиченою. Проте сцена-арена вимагає складної підготовки — режисери й актори мають ретельно продумувати рухи, щоб дія була зрозумілою і видимою для всіх, незалежно від місця в залі. Ще один цікавий варіант — це сцена "чорна скринька". Вона являє собою гнучкий простір без сталих декорацій, який можна налаштовувати під кожен виставу. Такий формат дозволяє режисерам експериментувати з розташуванням сцени та глядацьких місць, адаптуючи все під ідею постановки. У таких театрах глядачі часто сидять зовсім близько до сцени, що створює ефект повного занурення у події та відчуття, ніби вони особисто беруть участь у виставі.

Глядацький зал — це важлива частина театру, яка багато в чому визначає, як глядачі сприйматимуть виставу. Архітектура залу має велике значення.

Наприклад, амфітеатральне розташування сидінь гарантує, що сцена буде добре видно з будь-якого місця. Крім того, у таких залах звук розподіляється рівномірно, що дуже важливо для розуміння реплік акторів і сприйняття музики.

Ложі й балкони додають театру не тільки краси, але й підкреслюють його статус. Ті, хто сидить у ложах, часто почуваються особливими, що підсилює атмосферу еліти. Балкони, в свою чергу, дозволяють розмістити більше глядачів і надають можливість побачити виставу під різними кутами, роблячи перегляд більш цікавим і різноманітним.

Оркестрова яма — важливий елемент, який найчастіше використовується в оперних театрах і музичних виставах. Вона знаходиться між сценою і глядацькою залою, що дозволяє музикантам виконувати музику наживо, не відволікаючи глядачів від подій на сцені. Така конструкція допомагає поєднати музику з театральною дією, створюючи глибше занурення у виставу.

Закулісні приміщення — це місця, де народжується "магія" вистави. Гримерні кімнати повинні давати акторам комфорт для підготовки до своїх ролей. Вони мають бути добре освітленими та обладнаними всім необхідним для перевтілення актора. Тут актори не лише готують свій зовнішній вигляд, але й налаштовуються емоційно на роль. Костюмерні дають швидкий доступ до костюмів, що дозволяє оперативно змінювати образи під час вистави. У майстернях для виготовлення декорацій створюються всі сценічні елементи, які допомагають втілити задум сценографів.

Сценічні механізми — це те, без чого сучасний театр вже неможливо уявити. Наприклад, поворотна сцена дозволяє змінювати декорації прямо під час вистави, не зупиняючи дії, що додає динамічності. Підйомні платформи дають можливість створювати багаторівневі сцени, додаючи ефект несподіванки. Усі ці механізми дають режисерам змогу втілювати складні та видовищні постановки, які захоплюють глядачів.

Освітлення — це один із ключових інструментів у театрі, який допомагає створити настрій і атмосферу вистави. Завдяки світлу можна акцентувати увагу на важливих моментах, виділяти деталі чи змінювати сприйняття сцени. У сучасних театрах використовують автоматизовані системи освітлення, які дозволяють легко змінювати колір, напрямок і яскравість світла під конкретну сцену. Наприклад, яскраве біле світло може створювати відчуття напруги, а м'яке тепле — додавати сцені романтичності чи затишку. Світло стало невід'ємною частиною театрального мистецтва, яка допомагає режисерам передавати емоції і посилювати вплив на глядачів.

Акустика — теж важлива складова, яка впливає на сприйняття вистави. Те, наскільки добре чути акторів і музичний супровід впливає на загальне враження глядачів. Для досягнення ідеальної акустики в театрах використовують спеціальні матеріали для облицювання стін, які забезпечують рівномірний розподіл звуку. У класичних театрах, таких як Ла Скала, для цього часто використовували дерев'яні панелі, що допомагали створювати чудову акустику, навіть без сучасних технологій.

Фойє та вестибюль також є важливою частиною театрального досвіду, хоча і не беруть прямої участі у виставі. Вони створюють перше враження про театр і готують глядачів до перегляду. Фойє зазвичай прикрашається витворами мистецтва, які підкреслюють статус театру як культурного центру. Тут глядачі можуть зібратися, поспілкуватися і обмінятися враженнями перед виставою або під час антракту

У підсумку, правильне зонування театрального простору має велике значення для зручності всіх, хто бере участь у театральному процесі. Усі архітектурні елементи, від глядацької зали до технічних приміщень, повинні бути організовані так, щоб забезпечувати зручність пересування, швидку зміну декорацій і комфортну підготовку акторів. Це допомагає зробити виставу більш плавною та безперервною, створюючи комфорт як для глядачів, так і для всієї театральної команди.

Отже, архітектурні елементи театру не просто формують простір для вистав, а й створюють умови для творчості, взаємодії між акторами та глядачами й особливої атмосфери. Саме вони є важливою частиною процесу, який перетворює кожну виставу на унікальний і незабутній досвід.

3.2. Рухомі та трансформовані елементи сцени

Рухомі та трансформовані елементи сцени є важливою складовою сучасної театральної архітектури та забезпечують широкі можливості для творчого процесу. Сучасні театри, створюючи багатофункціональні простори, дозволяють митцям гнучко адаптувати сцени під різні потреби, змінюючи їх конфігурацію відповідно до вимог конкретної постановки. Рухомі платформи, підйомники, обертові сцени та інші інноваційні рішення стали важливими інструментами для режисерів, хореографів та інших митців, які прагнуть досягти максимальної виразності та створити нові художні форми.

Один з основних елементів сучасної театральної сцени — це рухомі платформи, які можуть підніматися, опускатися або рухатися в різних напрямках. Вони дозволяють створювати багаторівневі простори, які можуть змінюватися протягом вистави, надаючи глядачам можливість спостерігати за дією з різних перспектив. Завдяки рухомим платформам можна легко змінювати композицію сцени, роблячи її динамічною та адаптованою до потреб конкретної сцени або навіть до певного настрою вистави. Це дозволяє режисерам створювати ефект несподіваності та підсилювати драматичний ефект, що робить виставу більш цікавою і непередбачуваною.

Підйомники є ще одним важливим елементом трансформаційних сценічних рішень. Вони дозволяють швидко змінювати рівень сцени, що особливо корисно під час великих постановок з численними декораціями або сценами, що відбуваються на різних рівнях. Підйомники можуть використовуватися для створення ефекту раптової появи або зникнення персонажів, що додає динаміки та несподіваності в дію. Наприклад, актор може несподівано з'явитися на сцені, ніби піднімаючись з підземелля, або, навпаки, зникнути, створюючи ілюзію магії або загадковості.

Обертові сцени — ще один важливий інструмент для створення динамічного простору на сцені. Вони дозволяють змінювати декорації прямо

під час вистави, обертаючи частину сцени так, щоб глядачі могли побачити нову сцену без необхідності робити паузу для зміни декорацій. Це особливо важливо для постановок, де дія відбувається у різних місцях і потребує швидких переходів між ними. Обертова сцена допомагає підтримувати темп вистави, зберігаючи її безперервність і залученість глядачів. Крім того, така сцена дає можливість акторам рухатися в динамічному просторі, що робить їхню гру більш виразною і дозволяє створювати складні хореографічні композиції.

Трансформовані елементи сцени також включають рухомі стіни, які можуть змінювати просторову організацію сцени, створюючи нові конфігурації простору. Такі стіни можуть використовуватися для створення різних приміщень на сцені, змінюючи їх розмір та форму в залежності від потреб вистави. Це особливо корисно для постановок, де дія відбувається у різних місцях, і потрібно швидко змінювати сценічний простір, щоб відобразити зміну місця дії. Використання рухомих стін дозволяє створювати ілюзію великого простору або, навпаки, камерності, що допомагає режисеру підсилити певні емоційні моменти вистави.

Рухомі конструкції на сцені також можуть включати платформи на колесах, які використовуються для швидкої зміни декорацій або для руху акторів у певний момент вистави. Такі платформи можуть бути використані для створення ефекту руху, наприклад, під час сцени подорожі або погоні. Вони дозволяють акторам залишатися на одному місці, але при цьому створювати ілюзію руху, що додає виставі динамічності та виразності. Це особливо важливо для постановок, де є багато сцен пересування, і потрібно створити враження безперервного руху, зберігаючи при цьому чіткість і плавність дії.

Сучасні театри також активно використовують технології для автоматизації рухомих елементів сцени. Комп'ютерні системи керування дозволяють точно синхронізувати рух платформи, підйомників, обертів сцени та інших елементів з музикою, світлом та діями акторів. Це створює єдиний

художній простір, де всі елементи вистави працюють разом для досягнення максимального ефекту. Автоматизація дозволяє створювати складні сцени, де одночасно відбуваються декілька змін у просторі, що було б неможливо здійснити вручну з такою ж точністю та швидкістю.

Рухомі та трансформовані елементи сцени не лише забезпечують технічні можливості для створення складних декорацій, але й мають великий вплив на творчий процес. Вони розширюють можливості режисерів, сценографів і хореографів, дозволяючи їм реалізовувати свої найсміливіші ідеї та створювати унікальні постановки. Наприклад, складна система рухомих елементів може бути використана для створення сцен, де акторам потрібно переміщатися між різними рівнями, або для створення ілюзії руйнування або перетворення простору, що додає додатковий емоційний заряд до вистави.

Важливо зазначити, що рухомі та трансформовані елементи сцени також впливають на взаємодію акторів з простором і між собою. Актори повинні враховувати рух сцени, адаптувати свої рухи до змін простору, що додає виставі динамічності та робить їхню гру більш виразною. Це вимагає від акторів не лише майстерності виконання своєї ролі, але й здатності до швидкої адаптації та взаємодії з іншими елементами вистави. Такий підхід сприяє створенню живого і динамічного театрального дійства, де кожен елемент, включаючи рух сцени, грає свою роль у загальному художньому задумі.

Крім того, рухомі та трансформовані елементи сцени дозволяють створювати багатопланові метафори та символи, які стають частиною драматургії вистави. Наприклад, підйом платформи може символізувати піднесення героя, його моральне або духовне зростання, а опускання — падіння або втрату. Оберти сцени можуть використовуватися для показу плинності часу або зміни перспективи, що дозволяє глядачам глибше зануритися у події на сцені. Таким чином, рухомі елементи не лише додають технічну складність виставі, але й стають частиною її художньої мови, допомагаючи режисеру передати певні ідеї та емоції.

Загалом, рухомі та трансформовані елементи сцени є невід'ємною частиною сучасного театру. Вони дозволяють створювати динамічний і змінний простір, який адаптується до потреб конкретної постановки, додають гнучкості та виразності творчому процесу, а також впливають на взаємодію акторів з простором та між собою. Використання таких елементів відкриває нові можливості для театрального мистецтва, дозволяючи створювати унікальні постановки, що залишають сильне враження у глядачів і підкреслюють інноваційний підхід до театральної архітектури та сценографії.

3.3. Психологічний вплив архітектурних рішень на глядача та виконавця

Архітектурні рішення в будівлі театру - це не тільки питання зручності або зовнішнього вигляду, але має величезне психологічне значення для всіх, хто буде знаходитися в театрі, в тому числі для глядачів і самих артистів. Будь-яке архітектурне рішення, прийняте при проектуванні театру – від форми сцени до розташування місць для сидіння глядачів – впливає на те, як люди пройдуть і сприймуть виставу. Наприклад, яка форма емоції, почуття буде пронизувати, який настрій буде переважати в людей в театрі.

Форма аудиторної зали та її вплив на сприйняття аудиторії. Глядацький зал - це місце, де відбувається більшість емоційних переживань глядачів. Він має бути сконструйований таким чином, щоб кожен, на якому б місці він не сидів, відчував себе частиною чарівництва, що відбувається в театрі. Наприклад, розташування сидінь у формі амфітеатру створює відчуття спільноти. Глядачі, розміщені в такому залі, виявляються учасниками однієї величезної події. Це допомагає створити колектив, де емоції залу посилюються завдяки реакції інших.

Ще один дуже важливий аспект – відстань від сцени. Глядачі повинні сидіти близько до сцени. Якщо вони далекі від дії, вони втратять багато з того, що відбувається; вони не відчують усіх тонких відтінків гри. У цей момент велика відстань або піднесеність над рівнем землі сидінь балкона може створити у людини відчуття абстракції, при якому вона відчуває себе не учасником, а глядачем події.

Сцена або композиція також безпосередньо впливає на сприйняття. Для цього розглянемо авансцену: вона створює таке відчуття, ніби глядачі спостерігають за подіями через якусь рамку, як картину. Це посилює відчуття відстороненості від дії та допомагає аудиторії зосередитися на самій дії. Навпаки, арена, оточена глядачами з усіх чотирьох сторін, сприяє

інтерактивності та інтимності. Така сцена справді створює ефект присутності, коли глядач відчуває себе безпосередньою частиною вистави.

Освітлення та створення настрою Освітлення є одним із найважливіших компонентів створення потрібного настрою на сцені та в залі. Сцена може бути яскравою і веселою. Однак їх темні відтінки можуть зробити його таємничим або загрозливим. Яскраве біле освітлення може викликати у людини почуття напруги, тривоги або самої діяльності. М'яке, тепле освітлення створює атмосферу затишку, романтики чи ностальгії – знову ж для людей. Таке відчуття має завжди представляти постановку не лише глядачам, але навіть акторам, оскільки воно керує ними у відношенні, коли вони розігрують певну сцену.

У театрі, навіть більше, потрібно було б піклуватися про комфорт і розміщення шепаток. Коли сидіння зручне, його пасажери матимуть кращу концентрацію щодо будь-якої продуктивності. Між будь-якими двома рядами має бути достатня відстань, щоб кожен глядач мав власну дистанцію, не відчуваючи себе стиснутим. Зручні умови сприяють гарному настрою та відкритості до сприйняття мистецтва.

Відображення певних настроїв архітектурними особливостями. Такі структурні елементи, які складають архітектурний дизайн ігрового будинку, такі як пілястри, аркади, фрески, як правило, також беруть участь у створенні певної атмосфери. Вони можуть зробити враження величі театру більш урочистим або, навпаки, створити відчуття затишку та інтимності. Наприклад, античні театри з важким декором на стінах надають відчуття гідності та важливості події. Відвідувач, заходячи в такий театр, відчуває, що тепер він є частиною чогось великого і прекрасного. На противагу цьому, сучасні театри «скляні ящики» з їх прямими лініями та мінімальними орнаментами створюють відчуття відкритого простору для творчості, де фокусується не на середовищі, а на мистецтві.

Можна і не забувати і про психологічні дії на акторів саму архітектуру. Гриммерки, художні майстерні, простір для кулісів – все це має бути зручним і комфортним. Гриммерки обов'язково повинні бути просторі, добре освітлені, з достатньою кількістю місць, щоб актор міг спокійно готуватися до виступу. Якщо акторам комфортно і спокійно, то це впливає на ход представлення тільки позитивним чином.

Фойє та вестибюль розташовані з психологічною або візуальною перевагою. Фойє – це те місце, куди будь-який відвідувач вперше заходить і, отже, формує своє перше судження про театр. Тому необхідно спроектувати цю зону так, щоб було приємно і комфортно чекати початку найочікуванішої вистави або віддаватися спілкуванню в антракті. Можна помітити високі стелі, красиві люстри та зручні меблі, що створюють відчуття затишку, схожого на театральний. Своїм комфортом вони дають аудиторії підказку про те, що вони, швидше за все, побачать хорошу виставу.

Використання звуку як психологічного засобу. На загальне сприйняття п'єси також сильно впливає звучання всередині театру. Якщо звук хороший і його однаково чути в усіх куточках театру, то глядачі звернуть увагу на події на сцені. Погана акустика, з іншого боку, може продовжувати відволікати петлі або навіть викликати роздратування. Хороша акустика також важлива для акторів, оскільки вона дозволяє їм працювати, не підвищуючи голос і не напружуючись, що відволікає їх від зосередженості на роботі.

Вплив сцени та її ресурсів на оточення на творчість виконавців. Сама сцена разом з наявними опціями та можливостями може впливати на творчість акторів. Ротаційні майданчики, підйомні пристрої, що змінюють конфігурацію сцени – все готово для творчих експериментів. Актори та режисери мають змогу втілювати свої ідеї максимально вільно, не зв'язуючись стандартними рамками. Така гнучкість простору відшліфовує розвиток нових форм театрального мистецтва, де сцена є не місцем дії, а активним учасником перебігу дії.

Іншим потужним засобом створення заданого настрою є колір у театрі. Колір стін, декорацій, костюмів, освітлення – усе це сприяє емоційному сприйняттю вистави. Наприклад, червоний може викликати почуття пристрасті, енергії або небезпеки, синій – спокій і навіть печаль, зелений – природу і гармонію, а жовтий – радість і тепло. Колір дає змогу режисерам і декораторам посилити емоційний вплив на глядача, ще більше спонукаючи його до очікуваного відчуття.

Мобільність, або справжня мінливість форм (наприклад – зручно перенесена/зміщена форма сцена чи місця для глядачів для відповідного дійства), які можна легко транспортувати чи трансформувати, а гнучкі інтер'єрні рішення дозволяють переводити театр з одного формату дійства в інший. Така гнучкість дає можливість відкривати нові види спілкування між учасниками та глядачами, що збагачує вистави більшим інтересом та залученням.

Архітектура театру відображає не тільки глядачів, а й акторів. Правильна і обґрунтована організація допоміжних приміщень, гримерок, технічних приміщень створює умови, за яких актори можуть виступати більш впевнено і вільно. Коли є достатньо місця для підготовки до акторської гри, а архітектура підтримує акторів, то це впливає на саму акторську гру. Наприклад, легкий зв'язок між сценою та гримерками допомагає швидко змінити костюми, а отже, адаптуватися до нової сцени, що є обов'язковим у динамічних виставах.

IV. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У БУДІВНИЦТВІ ТЕАТРАЛЬНИХ СПОРУД

Загальна увага сучасних театрів спрямована на технології. Скрізь прогрес дозволяє використовувати матеріали і технології, про які тільки колись мріяли.

Багато змін торкнулося системи освітлення в сучасних театрах. Тепер вони використовують звичайні прожектори, світлодіодні, щоб змінювати кольори світла, яскравість і де або як світити для особливих сцен. Таким чином економиться багато енергії, що на даний момент досить актуально.

По-третє, це цифрові прогнози. Тут виявляється величезний візуальний ефект з дуже невеликим декором сцени, тобто сцена легко переходить у ліс або відкритий простір за допомогою проєкцій. Це робить сценографію гнучкою і значно знижує вартість декорацій.

Окрім архітектурних змін, відбулися також великі зміни в акустиці сучасних театрів. Акустичні панелі допомагають розподілити звук по всьому залу, щоб кожне слово актора було чути кожному глядачеві, незалежно від його положення.

Більш складні сучасні системи відтворення звуку створили б більш реалістичну ілюзію і повністю занурили глядача в те, що відбувається. Скажімо, поширення звуку по кімнаті або навколо слухача з усіх боків.

Зокрема, сучасні театри звертають увагу на зручну та безпечну будівлю, де кожному відвідувачу буде комфортно та безпечно. У театрі є пандуси, ліфти, спеціальні місця для інвалідів. Усі інші зручності для глядачів, зручне сидіння, достатній простір між двома рядами, належна вентиляція та кондиціонування.

Крім того, театри можна вважати безпечними, з сучасними системами протипожежного захисту та достатньою кількістю виходів, щоб люди могли вийти в екстрених випадках, оскільки під час вистави в залі зазвичай багато людей. Відфільтроване вентилязоване повітря тепер є загальною частиною

нових будинків, які будуються для комфорту, і дуже потрібне під час пандемії чи інших надзвичайних ситуацій.

Використовують екологічно чистий матеріал, до того ж матеріали не такі небезпечні для природи. Сюди входять рішення щодо живлення. Наприклад, вони підходять для гранул сонячних панелей, які ізолюють тепло, і систем збереження води. Це дійсно зменшує вплив на навколишнє середовище та експлуатаційні витрати на утримання будівлі.

Деякі театри навіть зберігають дощову воду для поливу рослин тощо. Зелені дахи та вертикальні сади пішли ще далі. Їхньою метою було не просто виглядати красиво; завдяки цьому забруднення повітря зменшилось і міський клімат покращився. Ці «зелені» театри знаходять люди, які цінують екологічний підхід. Це справді змушує людей відчувати, що їхній похід до театру підтримує природу.

4.1. Екологічні аспекти у проектуванні театральних споруд

Будівництво театрів стає екологічним. Зараз архітектори намагаються зробити театри не просто комфортними та красивими; вони прагнуть зробити їх максимально екологічними. Це означає, що вже під час проектування думали, як зменшити негативний вплив на екологію та «озеленити» будівлю, яку ми будемо робити. Це тому, що, зрештою, театр може бути не лише місцем для мистецтва, а й запропонувати стійкий спосіб життя.

Екоматеріали є одними з основних матеріалів сучасного театального будівництва. Такими є знову введені у відтворення в природі матеріали, наприклад з деревини. Більшість перероблених матеріалів - це метали та пластмаси. Усе це сприяє мінімізації сміття та шкідливих викидів в атмосферу. Таким чином, він не лише допомагає природі, але й робить театр безпечним місцем як для тих, хто над ним працює, так і для тих, хто приходить дивитися вистави. А до інших вимог до сучасних театрів додалася енергоефективність. Будівля не повинна потребувати стільки енергії лише для того, щоб її опалювати чи охолоджувати. Вони використовують спеціальні обігрівачі, щоб взимку було тепло, а влітку – прохолодно. Енергоефективні вікна також не пропускають занадто багато холоду чи тепла. Кращими є автоматичні системи клімат-контролю. Вони підтримують ідеальну температуру та вологість у приміщенні для комфорту кожного. Це деякі з технологій, які допомагають економити енергію в кінотеатрах, що, у свою чергу, економить ресурси, а також гроші, які йдуть на оплату рахунків за електроенергію.

Екологічно чисті джерела енергії все частіше стають частиною сучасних кінотеатрів. Такий приклад включає енергію, необхідну для освітлення, а також опалення та охолодження, яку можуть генерувати сонячні панелі на даху. Деякі кінозали поєднують геотермальну енергію, щоб забезпечити правильну температуру всередині. Це, у свою чергу, допомагає зменшити забруднення повітря та викиди парникових газів від традиційних

електростанцій, що живлять ці кінотеатри. Тому це не тільки користь для природи, але й економія грошей.

Збереження води – ще одна цікава деталь. Багато з них мають системи збору дощової води. Потім для поливу рослин або прибирання. У кінотеатрах на кранах є датчики, які автоматично відключаються, щоб вода не витрачалася даремно. Сучасні унітази не використовують занадто багато води для змиву, що економить ресурси та зменшує споживання питної води на технічні потреби. Зараз у рамках сучасних підходів можна віднести такі прийоми підвищення екологічної безпеки будівлі, як озеленення покрівлі та фасаду. Рослинність, розміщена або на дахах, або на стінах, має ряд переваг. Наприклад, будівля мало нагрівається влітку через зелений дах. Але взимку він набагато краще зберігає тепло завдяки теплоізоляції та шумопоглинанню. Таким чином, частина дощової води поглинається поверхнею даху, запобігаючи стіканню решти води.

Зелені фасади здатні навіть очищати повітря від пилу, створювати екоклімат навколо будівлі, сприяти красі театру. Флора створює атмосферу легкості; значить, відвідування театру буде більш приємним. Зараз у більшості театрів є окремі смітники для паперу, пластику, скла та іншого сміття. Це означає, що відходи можуть бути перероблені, а кількість відходів, що залишаються в навколишньому середовищі, зменшується, що створює можливість для повторного використання ресурсів. Ювелірні вироби часто виготовляються з матеріалів, які можна відновити або легко переробити. Більшість театрів отримують якісь спеціальні сертифікати – LEED або BREEAM, які підтверджують, що будівництво є екологічно чистим, не завдало шкоди природі та допомагає економити ресурси.. Сучасні театри все більше звертають увагу на екологію. Вони використовують сонячні панелі, економлять воду, роблять зелені дахи, сортують сміття і ставлять енергоефективне освітлення. Це допомагає берегти природу і робить театри комфортними для людей.

Театр це не тільки місце для вистав, але й приклад, як можна поєднати мистецтво і турботу про довкілля. Це класний приклад того, як культура і екологія можуть працювати разом.

4.2 Інклюзивний Дизайн Театрів

Інклюзивний дизайн став важливим аспектом сучасного будівництва театральних споруд. Суть інклюзивного дизайну полягає у створенні такого простору, який був би доступним для всіх людей, незалежно від їх фізичних можливостей. Це означає, що театри повинні бути побудовані так, щоб будь-яка людина, незалежно від інвалідності чи обмежень, могла без проблем потрапити на територію будівлі, насолоджуватися виставами та використовувати всі її функції. Інклюзивний дизайн не лише розширює аудиторію театру, але й показує повагу до всіх громадян, забезпечуючи рівні права та можливості.

Потреба в інклюзивності театральних споруд зростає з кожним роком, адже суспільство все більше звертає увагу на права та потреби людей з інвалідністю. Сучасні театри мають бути відкритими для всіх, незалежно від фізичних чи сенсорних обмежень. Інклюзивний дизайн дозволяє зробити культурні заходи доступними для більш широкого кола людей, тим самим збільшуючи культурне багатство суспільства.

Інклюзивність має декілька важливих аспектів, таких як доступність будівлі, адаптація внутрішнього простору, зручність користування обладнанням і комфорт глядачів. Усе це впливає на те, як людина почуватиметься у театрі та наскільки комфортно вона зможе брати участь у культурних заходах.

Сучасні театральні споруди мають забезпечувати зручний вхід для всіх відвідувачів. Це означає наявність пандусів з правильним кутом нахилу, що дозволяє людям у візках або з обмеженими фізичними можливостями без

труднощів потрапити до театру. Також важливі автоматичні двері, щоб люди могли легко входити та виходити з будівлі.

У середині театру також мають бути ліфти, що дозволяють переміщатися між поверхами. Вони мають бути достатньо просторими для розміщення інвалідних візків. Коридори і двері повинні мати достатню ширину, щоб забезпечити вільний прохід для всіх.

Важливою частиною інклюзивного дизайну є створення спеціальних місць у глядацькому залі для людей з обмеженими можливостями. Ці місця мають бути розташовані так, щоб забезпечити гарний огляд сцени та зручність пересування. Вони також повинні мати поручні або достатній простір для інвалідних візків, щоб люди могли безпечно і комфортно насолоджуватися виставою.

Також важливо розміщувати ці місця неподалік від виходу або доступу до санітарних вузлів, щоб мінімізувати складнощі з пересуванням. Це дозволяє забезпечити додатковий комфорт і зменшує стрес для глядачів з обмеженими можливостями.

Театральні споруди повинні мати спеціально обладнані санітарні вузли для людей з інвалідністю. Такі санітарні кімнати мають бути просторими, мати поручні для зручності та розташовані на всіх поверхах театру. Доступність санвузлів є важливою частиною загального комфорту відвідувачів і невід'ємним елементом інклюзивного дизайну.

Не менш важливим аспектом є доступність інформації для всіх категорій глядачів. Це означає, що вказівники у театрі мають бути чіткими, зрозумілими, контрастними, а також розташованими на рівні очей для тих, хто пересувається на інвалідних візках. Для людей з вадами зору корисними будуть тактильні вказівники або написи шрифтом Брайля.

Також театри все частіше пропонують спеціальні програмки вистав у доступному форматі (великий шрифт, електронні версії) та аудіоописи для

людей з порушеннями зору. Це дозволяє зробити вистави більш зрозумілими та доступними для тих, хто має труднощі з читанням звичайного тексту.

Інклюзивний дизайн також передбачає заходи для людей з порушеннями слуху. У сучасних театрах часто встановлюють індукційні петлі – спеціальні системи, які передають звук безпосередньо на слухові апарати, що забезпечує кращу якість звуку для глядачів з проблемами слуху.

Окрім того, на багатьох виставах пропонуються субтитри або сурдопереклад, щоб люди з порушеннями слуху могли повноцінно розуміти сюжет та репліки акторів. Такі технології дозволяють створити інклюзивний простір, у якому кожен може відчути себе частиною театрального дійства.

Важливо також, щоб персонал театру був навчений надавати допомогу людям з обмеженими можливостями. Це включає розуміння основних принципів етикету щодо людей з інвалідністю, знання того, як правильно допомогти пересуватися чи скористатися обладнанням. Ввічливий і готовий допомогти персонал здатний значно покращити досвід відвідування театру для всіх.

Окрім глядацьких зон, інклюзивний дизайн повинен враховувати доступність сцени та допоміжних приміщень для акторів, технічного персоналу, режисерів та інших учасників театральних постановок. Це дозволяє брати участь у театральному процесі людям з різними фізичними можливостями, що сприяє більшій інтеграції та розширює можливості для реалізації талантів у театрі.

Інклюзивний дизайн приносить багато переваг як для відвідувачів, так і для самого театру. По-перше, він робить театр відкритим для ширшої аудиторії, що може позитивно вплинути на відвідуваність і фінансовий стан установи. Театри, що враховують потреби всіх категорій глядачів, створюють позитивний імідж і сприяють розвитку культурного середовища, де кожен відчуває себе бажаним гостем.

По-друге, створення доступного середовища допомагає людям з інвалідністю відчувати себе частиною суспільства, брати активну участь у культурному житті і насолоджуватися мистецтвом на рівні з іншими. Це сприяє соціальній інтеграції і підтримує рівність можливостей.

Інклюзивний дизайн і доступність є невід'ємною частиною сучасних тенденцій у будівництві театральних споруд. Забезпечення доступу для всіх категорій глядачів, використання новітніх технологій для допомоги людям з порушеннями слуху або зору, створення зручних і комфортних умов для пересування – усе це робить театральні споруди справді доступними для всіх. Театри, що впроваджують інклюзивні рішення, не лише розширюють свою аудиторію, але й роблять важливий внесок у створення більш справедливого та рівноправного суспільства.

4.3. Культурні центри навколо театрів

Створення культурних центрів навколо театральних споруд є важливим аспектом сучасного урбаністичного планування та розвитку культурного середовища. Такий підхід дозволяє не лише покращити функціональність театру, але й забезпечити інтеграцію театрального мистецтва у життя громади. Культурні центри, що формуються навколо театральних будівель, слугують простором для соціальної взаємодії, розвитку творчих здібностей і збагачення культурного досвіду різних груп населення.

Театри, які розташовані в центрі багатофункціональних культурних комплексів, мають можливість залучати ширшу аудиторію завдяки додатковим об'єктам, що стають частиною цього середовища. Навколо театральної будівлі можуть бути облаштовані виставкові зали, мистецькі студії, бібліотеки, кафе та навіть дитячі майданчики. Таке поєднання функцій сприяє створенню живого культурного простору, що приваблює людей не лише на вистави, але й для щоденного проведення часу та участі в різноманітних заходах.

Культурні центри навколо театральних споруд можуть включати відкриті простори для проведення масових заходів, фестивалів, концертів або мистецьких перформансів. Це дозволяє створити більш динамічне та інтерактивне середовище, де культура стає доступною для кожного. Відкриті площі, парки чи сквери навколо театральних споруд стають місцем відпочинку та взаємодії, що сприяє формуванню позитивного іміджу театру як частини міської громади.

Особливо важливим є те, що театральні культурні центри можуть слугувати платформою для розвитку молодих талантів і стимулювати креативну активність місцевого населення. Навчальні студії, гуртки та майстер-класи, які часто проводяться в таких центрах, дозволяють людям різного віку розвивати свої здібності та дізнаватися більше про театральне

мистецтво. Це створює атмосферу, де кожен може стати частиною мистецького процесу, незалежно від професійного рівня або досвіду.

Інтеграція театральних споруд у ширший культурний контекст міста дозволяє підвищити значення театру не лише як місця для вистав, але й як громадського простору для навчання, обговорення та творчого експерименту. Це також сприяє більшій залученості громади у життя театру, адже, окрім перегляду вистав, люди мають можливість брати участь у різноманітних культурних заходах, відвідувати лекції, кінопокази чи концерти.

Такий підхід дозволяє театрам стати невід'ємною частиною культурного життя міста та розширює їх вплив на розвиток суспільства. Культурні центри навколо театральних споруд формують середовище, яке сприяє об'єднанню людей, стимулює творчість і підтримує інтерес до мистецтва. Це також допомагає підвищити рівень культурної освіти та сприяє формуванню культурної ідентичності громади.

Загалом, створення культурних центрів навколо театральних споруд є дуже важливим для сучасного міського життя. Ці центри роблять театр частиною повсякденного життя міста, створюють додаткові можливості для взаємодії та об'єднують громаду навколо культури. Театральні споруди в таких центрах не тільки виконують свою основну функцію, але й стають місцем, де кожен може знайти щось цікаве для себе. Це можуть бути різні мистецькі студії, кафе, виставки, або просто місця для відпочинку. Завдяки цьому театральне мистецтво стає ближчим до людей, а участь у культурному житті стає доступнішою для всіх.

Культурні центри навколо театрів створюють умови для активної участі громадян у культурному житті міста. Вони надають можливість не тільки дивитися вистави, але й брати участь у творчих заходах, відвідувати лекції або майстер-класи. Це робить театр більш відкритим і інтегрованим у життя міста,

що сприяє розвитку гармонійного суспільства, де культура і творчість відіграють важливу роль.

Такий підхід робить театр доступнішим для широкої аудиторії. Люди можуть приходити до театру не лише на вистави, а й просто провести час, поспілкуватися, відпочити або взяти участь у якихось культурних заходах. Це сприяє розвитку креативності та соціальної активності, адже людина відчуває себе частиною великої культурної спільноти. Театр стає місцем, яке не тільки розважає, але й навчає, розвиває і допомагає людям знайти нові інтереси та хобі.

Таким чином, створення культурних центрів навколо театральних споруд має багато переваг. Вони роблять театр важливою частиною міського життя, відкривають доступ до культури для кожного і сприяють формуванню творчого та соціально активного суспільства, де кожна людина може знайти щось цікаве для себе і відчутти себе частиною громади.

4.4.Безпека та комфорт відвідувачів

Безпека та комфорт відвідувачів є одним із найважливіших аспектів, які враховуються при будівництві сучасних театральних споруд. У наш час театри мають бути не лише красивими і функціональними, але й забезпечувати максимальний рівень безпеки для кожного, хто відвідує їх. Це стосується не лише пожежної безпеки та евакуації, але й загального комфорту глядачів під час перегляду вистав.

Перш за все, питання пожежної безпеки є пріоритетним для будь-якої театральної будівлі. Театри обладнуються сучасними системами виявлення пожежі, які здатні миттєво реагувати на появу диму або вогню. Також у театрах передбачаються системи автоматичного пожежогасіння, що дозволяють швидко локалізувати загоряння, перш ніж воно завдасть серйозної шкоди. Важливо, щоб евакуаційні виходи були добре помітними та доступними, а шляхи евакуації чітко позначені. Для того, щоб забезпечити швидку евакуацію, у театрі має бути достатня кількість виходів, що розташовані так, щоб глядачі могли швидко покинути будівлю у разі надзвичайної ситуації.

Окрім пожежної безпеки, велике значення має і загальний комфорт відвідувачів. Сучасні театри проєктуються таким чином, щоб кожен глядач міг насолодитися виставою з максимальним комфортом. Це включає зручні сидіння з належною відстанню між рядами, що забезпечує зручний огляд сцени та достатньо простору для ніг. Велика увага приділяється також ергономіці сидінь, щоб навіть довготривалі вистави не викликали дискомфорту. Крім того, температурний режим у театрі підтримується за допомогою сучасних систем клімат-контролю, які забезпечують оптимальну температуру та вологість повітря.

Особливо важливим аспектом комфорту є забезпечення якісної акустики. Театральні споруди проєктуються з урахуванням акустичних вимог, щоб звук зі сцени був чітким та рівномірно розподілявся по всьому залу. Для

цього використовуються спеціальні звукоізоляційні матеріали та архітектурні рішення, що сприяють покращенню якості звуку. Наприклад, форма стін та стелі залу може бути спроектована таким чином, щоб звук відбивався і поширювався без перешкод, забезпечуючи рівномірне звучання незалежно від місця у залі.

Ще одним важливим елементом є освітлення. У сучасних театрах використовуються системи інтелектуального освітлення, що не лише забезпечують необхідну яскравість у залі під час вистави, але й створюють відповідну атмосферу. Наприклад, під час антракту освітлення може змінюватися, щоб створити комфортні умови для пересування глядачів або відпочинку. Такі системи також дозволяють економити електроенергію, оскільки освітлення автоматично регулюється залежно від потреби.

Сучасні театри також враховують потреби людей з обмеженими можливостями. Це означає, що будівлі мають бути обладнані пандусами, ліфтами та іншими засобами, що забезпечують доступність для всіх категорій глядачів. Також у залі передбачаються спеціальні місця для людей на інвалідних візках, що забезпечують зручний огляд сцени та комфорт під час вистави. Це дозволяє зробити театр доступним для всіх, незалежно від фізичних можливостей.

Окрім фізичного комфорту, велике значення має і психологічний комфорт глядачів. Театральні будівлі проєктуються таким чином, щоб створювати атмосферу затишку та гостинності. Використання натуральних матеріалів в інтер'єрі, м'яке освітлення, продумане оформлення фое та зон відпочинку — все це сприяє тому, щоб відвідувачі відчували себе комфортно та розслаблено. Важливим є і забезпечення зручної навігації всередині театру: вказівники, інформаційні табло та допоміжний персонал допомагають глядачам легко орієнтуватися у будівлі.

Системи вентиляції також грають важливу роль у забезпеченні комфорту. Сучасні театри оснащуються системами, що забезпечують постійний приплив свіжого повітря без протягів. Це не лише створює комфортні умови для глядачів, але й допомагає підтримувати здорове середовище, знижуючи ризик поширення захворювань, особливо у приміщеннях з великою кількістю людей.

Важливим аспектом є також забезпечення безпеки під час проведення масових заходів. Театри розробляють детальні плани евакуації, проводять навчання персоналу щодо дій у випадку надзвичайних ситуацій. Співробітники театру повинні знати, як допомогти глядачам швидко та безпечно залишити будівлю, а також як діяти у випадку нещасного випадку. Важливо, щоб глядачі відчували себе у безпеці, знаючи, що персонал готовий до будь-якої ситуації.

Комфорт також включає доступність додаткових послуг для відвідувачів. У сучасних театрах передбачені гардероби, зони відпочинку, кафе та ресторани, де глядачі можуть провести час перед початком вистави або під час антракту. Продумані санітарні зони, включаючи доступні туалети для людей з обмеженими можливостями, також є невід'ємною частиною комфорту. Все це створює умови, за яких відвідування театру стає приємним досвідом, а не викликає незручностей.

Ще один важливий аспект комфорту — це можливість придбання квитків. Сучасні театри активно впроваджують системи онлайн-продажу квитків, що дозволяє глядачам уникнути черг та заздалегідь обрати зручні місця. Це особливо важливо для людей з обмеженими можливостями, які можуть забронювати спеціально обладнані місця, не виходячи з дому. Також у театрах встановлюються електронні термінали для самостійного сканування квитків, що спрощує вхід до зали та зменшує навантаження на персонал.

Сучасні театри також дбають про атмосферу, яка сприяє зануренню у виставу. Використання запахів, інтерактивних елементів, проєкцій та інших технологій дозволяє створити унікальний досвід для глядачів, роблячи виставу більш реалістичною та емоційною. Це важливо для створення особливої атмосфери, яка дозволяє глядачам відчувати себе частиною театрального дійства.

Забезпечення безпеки та комфорту також включає врахування потреб дітей та сімей з маленькими дітьми. Дитячі театри або театри, що пропонують сімейні вистави, повинні мати спеціально облаштовані зони для дітей, де можна залишити дитину під наглядом кваліфікованого персоналу. Крім того, такі зони можуть включати ігрові майданчики, де діти можуть розважитися перед початком вистави або під час антракту. Це дозволяє батькам насолоджуватися виставою, знаючи, що їхні діти в безпеці та зайняті цікавими заняттями.

Також, сучасні театри приділяють увагу питанням інклюзивності для людей з різними видами обмежень, включаючи не тільки фізичні, але й сенсорні. Наприклад, театри все частіше використовують спеціальні аудіоописи для людей з вадами зору або сурдопереклад для тих, хто має порушення слуху. Впровадження таких технологій робить театральні постановки доступними для більш широкої аудиторії та сприяє соціальній інтеграції.

Інфраструктура навколо театру також має велике значення для забезпечення комфорту відвідувачів. Зручні паркінги, велостоянки, можливість зручного під'їзду громадським транспортом — усе це впливає на загальне враження від відвідування театру. Театри, що розташовані у зручних місцях з добре розвиненою транспортною інфраструктурою, приваблюють більше відвідувачів, оскільки люди не хочуть витратити час на складні логістичні питання.

Сучасні технології також дозволяють театрам надавати додаткові послуги, що підвищують комфорт глядачів. Наприклад, додатки для

смартфонів можуть надавати інформацію про розташування місць у залі, нагадувати про початок вистави, дозволяти замовляти напої чи закуски під час антракту. Такі сервіси роблять відвідування театру більш зручним та сучасним, відповідаючи очікуванням сучасних глядачів.

Окрім того, театральні споруди можуть бути спроектовані так, щоб використовувати природні ресурси для підвищення комфорту глядачів. Наприклад, використання природного освітлення через великі вікна або скляні дахи може зменшити використання штучного освітлення і створити приємну атмосферу в фое або зонах відпочинку. Зелений дизайн, включаючи використання рослин у внутрішньому просторі, також сприяє створенню приємного мікроклімату і покращенню настрою відвідувачів.

Загалом, безпека та комфорт відвідувачів — це складна система заходів, що включає багато різних аспектів: від пожежної безпеки та евакуації до забезпечення зручних сидінь, якісної акустики, доступності для людей з обмеженими можливостями та інтерактивних технологій для покращення вражень. Всі ці елементи працюють разом, щоб зробити відвідування театру приємним і безпечним досвідом. Сучасний театр — це місце, де кожен може насолодитися мистецтвом у комфортних і безпечних умовах, відчуваючи себе частиною культурного життя суспільства. Театр повинен бути відкритим для всіх, забезпечуючи не лише мистецьке задоволення, а й комфорт, який дозволяє забути про буденні проблеми та поринути у світ творчості

V. ТЕАТРАЛЬНА БУДІВЛЯ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Архітектура театру завжди особлива і може сильно впливати на всіх, хто в ньому працює або проводить час. Кожна будівля має свій характер, який створює певний настрій для вистави. Наприклад, старовинний театр із розкішними люстрами, декорованими стінами і багатою історією передає атмосферу класики та урочистості. У такому просторі актори можуть відчутися себе частиною великої традиції, що надихає їх глибше проживати свої ролі.

З іншого боку, сучасні театри зі строгим дизайном і мінімалістичним стилем дають зовсім інший настрій — вони ніби запрошують до експериментів і пошуку нових форм мистецтва. Навіть дрібниці, як колони, балкони чи кольори в інтер'єрі, можуть впливати на те, як сприймається вистава і як актори почуваються на сцені.

Старовинні театри зі своїми розкішними люстрами, прикрашеними стелями, декорованими стінами та багатою історією створюють особливу атмосферу класики, величності та урочистості. Кожна деталь таких театрів нагадує про минуле, про велику історію мистецтва, що зберігається у цих стінах. Величні колони, мармурові сходи, важкі завіси — усе це не лише естетичні елементи, але й невід'ємна частина театрального досвіду. В такому театрі актори почувають себе частиною великої традиції, що надихає їх глибше зануритися у свої ролі, відчувати відповідальність перед глядачами та перед історією самого театру. Атмосфера, що панує в старовинному театрі, допомагає акторові з'єднатися з минулим, з тими, хто стояв на цій сцені десятки, а іноді й сотні років тому.

Важливою частиною досвіду роботи в таких театрах є не лише естетичний вплив, але й певна вимога до професійної підготовки акторів. У класичному просторі актори часто відчують необхідність бути максимально точними,

дотримуватися класичних традицій гри, адже все навколо говорить про вічні цінності мистецтва, які зберігалися століттями. Вони не просто виконують свої ролі, вони стають частиною спадщини, живим продовженням історії, яку творили покоління митців до них.

Зовсім інший настрій дають сучасні театри, створені з використанням мінімалістичних тенденцій, стриманих кольорів та сучасних матеріалів. Такі театри зазвичай мають чіткі лінії, велику кількість скла, металу та бетону, які створюють атмосферу простоти, функціональності та відкритості до нового. Сучасний театр не приховує свою конструкцію, він відвертий і відкритий, що створює особливий настрій як для акторів, так і для глядачів. Мінімалізм у дизайні залу і сцени ніби запрошує до експериментів, до пошуку нових форм та сміливих рішень у мистецтві. Актори в таких просторах відчувають себе вільніше, у них виникає відчуття, що вони можуть розширити межі звичного, спробувати щось нове та незвичне.

У сучасних театрах нерідко можна зустріти експериментальні сцени, які дозволяють змінювати простір, трансформувати його відповідно до потреб вистави. Це можуть бути рухомі стіни, платформи, що підіймаються і опускаються, або навіть сцени, що обертаються. Такий підхід не лише відкриває нові можливості для режисерів, але й дозволяє акторам краще взаємодіяти з простором, відчувати себе частиною динамічного процесу створення вистави. У сучасному театрі архітектура не обмежує, а навпаки, розширює можливості для творчості, надаючи акторам свободу для вираження найсміливіших ідей.

Кожен елемент архітектури театру може впливати на сприйняття вистави. Наприклад, велика кількість балконів у залі створює відчуття близькості, ніби глядачі оточують сцену з усіх боків і стають частиною дійства. Колони, що підтримують стелю, можуть надавати простору величчю та значущості. Колір інтер'єру також відіграє важливу роль: теплі відтінки можуть створювати

відчуття затишку, тоді як холодні кольори здатні налаштувати на спокій і зосередженість.

У старовинних театрах часто використовуються декоративні елементи, що підсилюють загальне враження від простору. Різьблені прикраси, позолочені деталі, фрески та гобелени створюють відчуття, що глядач потрапляє у світ мистецтва ще до початку вистави. У таких театрах особливо важливим є елемент очікування: глядачі, заходячи до розкішно оздобленого фое, уже налаштовуються на щось велике, піднесене. Цей емоційний настрій допомагає їм глибше зануритися у те, що відбувається на сцені.

Не менш важливими є й такі деталі, як освітлення та використання простору. У старих театрах освітлення часто підкреслює розкіш декору, додає таємничості, тоді як у сучасних театрах світло може бути змінним, підлаштовуватися під настрій вистави і навіть взаємодіяти з акторами. Освітлення в сучасних театрах стало не просто засобом виділення сцени, а важливою частиною вистави, яке може змінювати настрій, підсилювати драматичні моменти, створювати відчуття напруження чи, навпаки, спокою.

Просторова організація також має значення: театри можуть мати відкриті фое з великими вікнами, що дозволяють світлу наповнювати весь простір, або ж, навпаки, невеликі затишні зони, що сприяють створенню камерної атмосфери. Відкрите фое створює враження прозорості та відкритості, що налаштовує на легкість і сприйняття нового. Водночас, невеликі, затишні куточки, прикрашені картинами або старовинними меблями, додають театру відчуття інтимності, створюють місця, де глядачі можуть перепочити, подумати про побачене або поспілкуватися з іншими.

Театральна архітектура впливає не лише на акторів, але й на глядачів. З моменту, коли глядач входить у будівлю, архітектура починає працювати, задаючи тон всьому його досвіду. Чи це буде величний зал із розкішними інтер'єрами, чи мінімалістичний простір із функціональним дизайном — усе

це створює певний настрій ще до початку вистави. Відчуття, яке виникає при вході до театру, залишає відбиток на сприйнятті самої вистави, допомагає або заважає повністю поринути у світ, створений акторами на сцені.

Архітектура може створювати відчуття урочистості або ж, навпаки, простоти і невимушеності. Наприклад, коли глядач заходить до театру, де стіни вкриті багатими фресками, він відчуває велич і значущість моменту. Такий театр ніби каже: "Тут відбувається щось важливе". У той же час, сучасний мінімалістичний театр, у якому немає зайвих деталей, налаштовує на сприйняття чогось нового, несподіваного, експериментального. Цей контраст між різними стилями архітектури також формує різні очікування у глядачів.

Отже, архітектура театру — це більше, ніж просто стіни, дах і сцена. Це живий елемент, який формує досвід усіх, хто вступає в цей простір. Вона може надихати акторів, сприяти глядачам у їхньому сприйнятті мистецтва і навіть визначати настрій та атмосферу вистави. Старовинні театри зберігають дух минулого і передають традиції, тоді як сучасні театри відкривають нові можливості для експериментів і пошуку нового. Усі ці архітектурні особливості створюють той унікальний досвід, який ми відчуваємо, коли опиняємося в театрі.

Кожна деталь, від кольорів стін до форми сцени, від розташування місць до освітлення — усе має значення. Архітектура театру не просто обрамляє виставу, вона стає її частиною, допомагаючи створити той емоційний зв'язок між акторами та глядачами, який робить театр особливим місцем, де кожен може знайти щось своє, особисте і неповторне.

5.1. Взаємозв'язок архітектури театральної будівлі та режисерської концепції

Архітектура театру і режисерська концепція завжди пов'язані між собою. Режисери завжди враховують, що може запропонувати театр: його простір, особливості сцени, освітлення і навіть акустику.

Будівля театру впливає на творчий процес із самого початку, коли тільки з'являється ідея, і до фінальної реалізації вистави. Якщо режисер уміє правильно використати архітектуру театру, це допомагає створити ту атмосферу і враження, які він хоче донести до глядачів.

Тип театральної будівлі має великий вплив на режисерські рішення. Наприклад, у традиційних театрах із проценіумною сценою, де сцена виглядає як "рамка", а глядачі сидять перед нею, створюється певна дистанція між акторами і глядачами. Це ідеальний варіант для класичних п'єс із великими декораціями.

У таких театрах режисери можуть втілювати ідеї зі складними декораціями, пишними костюмами та багатошаровими ефектами. Наприклад, куліси, які створюють враження глибини, або обертові сцени й підйомні платформи, які дають можливість змінювати декорації прямо під час вистави. Це додає ефекту розкоші та видовищності, що дуже підходить для постановок класичних п'єс чи опер.

У театрах-аренах, де сцена розташована в центрі, а глядачі сидять з усіх боків, зовсім інше відчуття — тут дистанція між акторами і глядачами зникає, створюючи ефект повного занурення. Режисер повинен враховувати, що виставу видно з кожного боку, тому всі дії акторів мають бути зрозумілими і помітними для всіх глядачів, незалежно від їхнього місця.

Така сцена сприяє більш тісному зв'язку між акторами і аудиторією, адже глядачі відчувають себе частиною дії. Це додає виставі інтимності і дозволяє

акторам розкрити свої образи максимально об'ємно, бо важливими стають усі ракурси. Крім того, актори можуть реагувати на живу реакцію публіки, що робить виставу ще більш емоційною і "живою". Це створює ефект присутності, який складно досягти в інших типах театрів.

Роль декорацій та архітектурних елементів у театрі важлива, адже вони задають атмосферу і впливають на сприйняття вистави. У класичних театрах, де високі стелі й багато місця, часто використовують масштабні декорації. Вони створюють відчуття грандіозності, що ідеально підходить для опер чи історичних постановок. Тут декорації можуть бути дуже деталізованими, додаючи пишності і масштабності виставі.

У сучасних театрах, де простір може бути меншим, частіше вибирають мінімалістичні декорації. Вони акцентують увагу на акторській грі та світлових ефектах. Наприклад, сцена може складатися лише з кількох предметів, а атмосферу створюють гра світла і тіні. Мінімалізм дозволяє глядачам більше зосередитися на самій історії і діях акторів, а також включає їхню уяву, коли вони домислюють те, що відбувається на сцені.

Декорації також часто роблять змінними або рухомими. Це дає змогу трансформувати простір під час вистави, додаючи динаміки й роблячи постановку ще цікавішою. Такий підхід дозволяє створювати більше варіантів для творчості, роблячи виставу унікальною.

Інтерактивність і залучення глядача стають усе важливішими в сучасному театрі. Сьогодні архітектура часто спрямована на те, щоб стерти межі між сценою і глядачами. У багатьох театрах немає чітко окресленої сцени, тому актори можуть пересуватися по залу, взаємодіяти з глядачами, а декорації розташовуються просто серед публіки

Така інтерактивність додає виставі життя і непередбачуваності. Глядачі стають активними учасниками процесу, що створює унікальну атмосферу

спільної творчості. Кожен відчувається частиною великого мистецького дійства, і це залишає глибоке враження.

Отже, архітектура і режисерська концепція тісно пов'язані між собою. Театральна будівля дає режисеру можливість реалізувати його задум, а режисер використовує архітектуру, щоб підкреслити унікальність вистави. Якщо архітектура підтримує ідеї постановника, це дозволяє максимально розкрити потенціал простору і зробити виставу незабутньою для глядачів. У наступних підтемах ми детальніше обговоримо, як архітектура впливає на акторів і формує загальний стиль вистави.

5.2. Вплив архітектурного середовища на акторську гру

Театральна архітектура — це не лише стіни; е створює атмосферу, яка безпосередньо впливає як на акторів, так і на глядачів. Це допоможе акторам краще виражати емоції та спілкуватися з глядачами.

Взяти, наприклад, величезний театр з високими стелями; це спонукає гравців перегравати свої ролі; вони стають надзвичайно театральними. Але в маленьких театрах, де авансцена знаходиться біля людей, його гра стає дуже тонкою і ніжною.

Тепер нам потрібно дізнатися, як саме архітектура театру впливає на акторів та їх гру.

Найбільший вплив на те, як актори виконують свої ролі, мають простір і масштаб. Наприклад, у великих класичних театрах із такими просторами, як авансцена, акторам доводиться використовувати дуже великі жести, дуже виразну міміку та гучний голос, щоб їхні емоції могли бачити й чути навіть ті, хто сидить далеко. Такий масштаб сцени, що створює атмосферу величі; тому актори повинні відповідати на це, додаючи своїй виставі більше динаміки та яскравості.

В камерном театре все иначе. Маленькі сцени, близькість глядача змінюють стиль гри. Даже мелочи мають значення - легке рух, погляд, шепот. У таких місцях всі гравці представлені детально, як людська аудиторія сприймає навіть тонкіші відтінки жорсткого. Камерне простір, в естетичному плані, дає атмосферу близькості з глядачами, що стає великою інтимністю на представленні.

Ще одна — це акустична особливість простору, необхідна для того, щоб тонка інтонація та низький голос були розпізнані всіма в кімнаті в чудовому акустичному театрі, і тому актори можуть передати набагато кращі емоції для ще більш реалістичного та глибокого виступу. Коли акустика недостатньо

хороша, актори повинні бути набагато голосніше; це може зробити гру менш природною в деяких випадках, але її тонкий потенціал відчужує.

Актор повинен налаштувати свій голос на зал. у театрах, які добре лунають, можна говорити абсолютно легко, без напруги й формальності, і це додає всьому щирості. Однак через погану акустику вам доведеться кілька разів підключати мікрофон до шоу або підвищувати голос, що може, хоч трохи, вибити емоції з гри, і це потрібно компенсувати яскравою мімікою та яскравими рухами. .

Загалом, актор повинен мати можливість пристосуватися до акустичних властивостей театру, оскільки його або її робота полягає в тому, щоб визначити, як глядачі почують виставу.

Архітектурні елементи театру, такі як колони, сходи чи балкони, часто стають частиною гри акторів і додають виставі символізму та динамічності. Наприклад, коли герой підіймається сходами, це може символізувати його внутрішній ріст чи зміни, які з ним відбуваються. Балкони, у свою чергу, чудово підходять для сцен, де потрібно показати дистанцію між персонажами - соціальну, емоційну чи фізичну.

Такі елементи роблять гру більш багатошаровою. Наприклад, якщо герой ховається за колоною, це може передавати його страх або нерішучість. Вихід на балкон може символізувати прагнення до свободи чи відкритість до світу. Крім того, фізична взаємодія акторів з архітектурними деталями додає виставі життя. Гра стає цікавішою і об'ємнішою, коли актори використовують не лише текст чи міміку, а й взаємодію з простором навколо. Це привертає увагу глядачів і робить сцену більш насиченою.

Близькість глядачів до сцени сильно впливає на гру акторів. У невеликих театрах, де глядачі сидять дуже близько, акторам важливо бути максимально природними, адже глядачі бачать кожну деталь. Тут не можна "фальшивити", бо будь-яка нещирість одразу помітна. Але близькість має і свої плюси —

актори можуть краще відчувати реакцію глядачів, що додає їм енергії та мотивації. Камерна атмосфера допомагає створити більш сильний емоційний зв'язок із публікою.

У великих театрах усе інакше. Глядачі сидять далеко, тому актори повинні використовувати великі, виразні жести і говорити голосніше, щоб емоції дійшли до кожного. Це вимагає більше зусиль, але дозволяє створювати потужні, масштабні сцени. У таких випадках важливо працювати всім тілом, щоб кожен рух був зрозумілим навіть для тих, хто сидить у найдальших рядах.

Величезний вплив на гру акторів має масштаб простору. Велика кімната означає свободу бігати, стрибати і робити великі рухи, які утворюють способи руху, неможливі в маленькому театрі, де актори здебільшого покладаються на свою міміку, очі та голос. Тут потрібно використовувати кожен деталь, тому що глядач бачить все поруч.

Довгота та рух мають бути помітними у великому залі: де люди можуть бути далеко, сидіти та правильно грати, порівняно з простором чи розміром актора, який стоїть, дивиться чи говорить.

Архітектура мала вирішувати все в театрі, тобто те, як рухатимуться актори, спілкуватимуться між собою та глядачами. Можливо, акторам потрібно попрацювати над простором; вони повинні робити це на повну силу. Це допоможе зробити виставу більш насиченою та яскравою для пересічного глядача.

5.3. Роль театральної будівлі у формуванні естетики вистави

Зараз очима глядача ми спробуємо пройти всі етапи походу в театр та розглянути всі аспекти які можуть на нас впливати.

Перше враження від театру починається ще до того, як ти зайдеш всередину. Якщо будівля виглядає класичною, наприклад, з колонами чи скульптурами, одразу виникає відчуття, що на тебе чекає щось важливе і урочисте. Підходячи до такого театру, очікуєш на щось традиційне, можливо, навіть епічне.

А от сучасні театри з фасадами зі скла і металу вже на підході дають зрозуміти, що всередині буде щось нове, незвичне або навіть експериментальне. Зовнішній вигляд театру задає настрій ще до того, як ти побачиш виставу. Це, по суті, перший крок до того, як ти сприйматимеш те, що буде далі.

Фойє та інтер'єр театру — це продовження першого враження, яке ти отримуєш ще ззовні. Коли заходиш у великий театр із червоним оксамитом, золотом і розкішними люстрами, одразу відчуваєш атмосферу свята. Це ніби натяк, що на тебе чекає щось грандіозне, наприклад, драма чи опера.

А якщо це сучасний театр із мінімалістичним дизайном, простими кольорами і лаконічними формами, тоді інтер'єр налаштовує на щось нестандартне. Це може бути експериментальна вистава чи щось нове й несподіване. Інтер'єр, як і фасад, задає тон усьому, що буде далі, і готує глядача до певного настрою.

Зал для глядачів є ядром театру, і дизайн багато в чому залежить від того, як спектакль сприймається глядачами. У класичному театрі з балконами, ложами і кількома ярусами відчувається велич і урочистість. Кожен надає окремий ракурс на майданчику, щоб глядач міг оглянути сцену з усіх можливих сторін. Це саме додає краси цьому місцю, і тоді в залі відчувається, що ти перебуваєш в якомусь іншому періоді. Просто перебувати в такому місці – це досвід сам по собі.

Сучасні театри, як правило, будуються у формі амфітеатру і всі знаходяться на одному рівні, що створює більш спокійну та дружню атмосферу. Немає різниці

між «кращими» чи «гіршими» місцями – усі мають рівні шанси побачити та відчувати все, що відбувається на сцені. Це робить презентацію більш доступною та менш занудною, що також має свою привабливість.

Сучасні театри ще більш захоплюючі завдяки взаємодії простору для глядачів. Наприклад, його фойє може бути місцем для невеликих п'єс або виставок, що стосуються теми головної п'єси, і навіть построзмов з акторами після вистави. Це вплітає життя в театр і робить «глядача» місцем не тільки для перегляду вистави, але й для участі в артистизмі

5.4. Театр для Проєктів

Театральна будівля може стати справжньою платформою для реалізації різних творчих проєктів, перетворюючись на місце, де зустрічаються різні види мистецтва і народжуються нові ідеї. Це місце, де кожен може знайти щось для себе, де митці можуть співпрацювати, експериментувати та разом створювати щось нове. У такому театрі створюється атмосфера, яка підтримує різні творчі процеси, залучає митців різних жанрів і дає можливість для втілення нових задумів, що призводить до створення міждисциплінарних проєктів.

Архітектура театральної будівлі дозволяє створити простір, де є все необхідне для творчості. У театрі є спеціальні кімнати для репетицій, майстерні, студії для роботи митців. Це місця, де актори, художники, музиканти можуть зустрічатися і працювати разом. Дуже важливо, що простір у театрі гнучкий, тобто його можна змінювати під різні потреби. Це можуть бути репетиції, майстер-класи, обговорення нових проєктів або експериментальні виступи. Така гнучкість дає митцям свободу для творчості та пошуку нових шляхів.

Акустика театральної будівлі також дуже важлива для різних проєктів. Зали спроектовані так, щоб звук був найкращим для акторів, музикантів і глядачів. Це допомагає створювати спільні виступи, де поєднуються різні види мистецтва, як-от театральна гра, музика, поезія. Усе це разом створює гармонійний твір, де кожен компонент доповнює інший. Наприклад, музичні концерти, поетичні читання і театральні перформанси можуть об'єднуватися в одному проєкті, створюючи унікальний досвід для глядачів.

Освітлення теж є дуже важливим для творчості в театрі. Сучасні театри мають системи освітлення, які можна змінювати залежно від потреб вистави чи репетиції. Це дозволяє змінювати атмосферу, підкреслювати важливі моменти або створювати спеціальні ефекти. Під час репетицій митці можуть

експериментувати зі світлом, щоб знайти найкращі рішення для кожної сцени. Це дозволяє режисерам, художникам зі світла та іншим фахівцям брати активну участь у творчому процесі та створювати особливий настрій кожної вистави.

Технічне обладнання театру також має велике значення для створення міждисциплінарних проєктів. Сучасні театри обладнані системами для керування звуком, світлом і сценічними механізмами. Це дозволяє створювати складні постановки з багатьма елементами, як-от рухомі сцени, платформи, що піднімаються або обертаються, спеціальні механізми для декорацій. Такі можливості дають митцям змогу втілювати найсміливіші ідеї, які виходять за межі звичних вистав і створюють щось нове та незвичне.

Творчі лабораторії, які є частиною театральної будівлі, також дуже важливі. Це майстерні, де створюють костюми, декорації, художні студії, де працюють художники та декоратори. У таких місцях різні фахівці можуть співпрацювати разом з акторами і режисерами, створюючи єдину концепцію вистави. Така взаємодія дозволяє поєднувати різні види мистецтва в єдиний творчий процес, що робить кінцевий результат більш цілісним і виразним.

Театральна будівля також є чудовим місцем для проведення різних мистецьких заходів, які допомагають розвивати міждисциплінарність. Тут можуть відбуватися не лише театральні вистави, а й концерти, художні виставки, покази кіно, лекції та майстер-класи. Це створює можливості для співпраці між митцями різних жанрів, де кожен може знайти своє місце і реалізувати свої ідеї. Театр стає центром культурного життя, де народжуються найсміливіші проєкти, що виходять за межі звичних форматів.

Театральні будівлі також можуть бути платформою для проведення фестивалів, які об'єднують митців різних жанрів. В одному місці можуть одночасно відбуватися театральні вистави, музичні концерти, художні інсталяції або кіносеанси. Така взаємодія різних видів мистецтва створює нові

враження для глядачів, дозволяючи їм поринути у світ, де мистецтво не має меж і постійно поєднується з іншими формами творчості.

Архітектура театру також допомагає використовувати новітні технології, як-от проєкції, доповнену реальність, інтерактивні екрани. Ці технології допомагають поєднувати традиційні вистави з сучасними ефектами, створюючи щось унікальне і незвичне. Це дозволяє митцям експериментувати, шукати нові способи вираження і створювати нові форми мистецтва, які можуть здивувати глядачів.

Таким чином, театральна будівля є не просто сценою для вистав. Вона є платформою для реалізації різних проєктів, місцем, де зустрічаються різні види мистецтва, технології та люди. Це місце, де кожен може знайти простір для творчості, експериментів та натхнення, створюючи нові форми мистецтва та відкриваючи нові можливості у культурному житті.

ВИСНОВОК

6.1 Суть та значення театральної будівлі у творчому процесі

Будівля театру — це не просто сцена, а й мистецька атмосфера, чи не найголовніший елемент акторського мистецтва, який об'єднує враження, які глядач отримує від перегляду будь-якої вистави. Значення будівлі театру для творчого процесу дуже велике, оскільки його архітектурні рішення визначаються тим, як будуть проходити актори, режисери, глядачі та взаємодія між ними та простором.

Архітектура створює сцену ще до початку будь-якої вистави. Театральний зал у стилі бароко з позолотою на кожній завісі створює в свідомості глядача образ класицизму та краси, що в свою чергу радує глядача. Мінімалістичний сучасний дизайн передбачає експеримент і неформальний підхід до мистецтва. Все це досить важливо, адже саме ці враження в багатьох випадках вирішують, яке враження буде від вистави.

Театр навіть проектує природу стосунків між акторами, сценою та глядачами; характер вистави та акторської гри в поєднанні з типом сцени, тобто авансцени, арени чи камери. Сцена на авансцені, яка визначає певну дистанцію від глядачів, найбільше підходить класичному твору, де є необхідність дотримання межі між реальністю та художнім світом. Сцена на арені, з іншого боку, відкриває протилежну половину будинку впритул і залучає її до дії

Адже акустика в театрі важлива. Якість і спосіб звучання є характеристикою будівлі, яка впливає на слухове сприйняття вистави. В ідеалі акустика повинна дозволяти акторам говорити без напруження голосу та надзвичайно голосно та чітко у спілкуванні. Освітлення, яке є допоміжним в архітектурі, допомагає підняти настрій і сконцентруватися на основних діях.

Сама будівля театру надихає режисера та акторів, може створювати теми та мотиви, стиль для вистави. Наприклад, якщо для історичних театрів мотивацією є класичні інтерпретації, то сучасні простори надихають на

створення свіжих експериментів та інновацій. Це атмосфера, яка змушувала б художників бути винахідливими, використовуючи архітектурні елементи як сценографію.

Тому будівництво театру – великий внесок у творчість. воно не тільки забезпечує простір для дії, але й надає дії естетичного та емоційного змісту. Від її архітектури, акустики, освітлення та інтер'єру залежить, наскільки глядач дійсно зможе проникнути у світ, створений на сцені. Театральні будівлі беруть участь у власному процесі, дозволяючи акторам, режисерам і глядачам створювати та насолоджуватися унікальним спільним художнім досвідом.

Виконані завдання дослідження

6.2. Виконані завдання дослідження

Дослідження було проведено з метою з'ясувати, як простір у будівлі театру впливає на організаційні та естетичні принципи вистави та сприйняття її глядачами. Кожна наступна глава нашої статті певною мірою розкривала це питання, відповідаючи на питання, поставлені на початку. Отже, ось висновки:

Спочатку ми розглянули історію еволюції театральних будівель від стародавніх амфітеатрів до сучасних експериментальних просторів, і це демонструє, як змінювалися підходи в архітектурі та як змінювалися вимоги до театального простору. Кожен історичний етап мав специфічні критичні припущення, які вплинули на подальший розвиток сучасних концепцій театальної архітектури, і тому можна було побачити, як кожен спосіб впливав на характер вистав.

Таким чином, дослідження функціональних та архітектурних особливостей театру було визнано необхідним. Це, зокрема, стосувалося того, як сцена, аудиторія, фойє тощо в театрі можуть підвищити естетику п'єси, сприйнятливність для глядачів і креативність для акторів. Наприклад, ми розглянули, як різноманітні режими сцени, від авансцени до арени, впливають

на те, що говорять і чують на сцені, і як акустичний режим структури вплине на акустичний успіх і виразність виступу.

Одним із найважливіших напрямків було вивчення та спостереження за психологічним впливом архітектурних рішень на глядачів і самих акторів. Ми досліджували, як архітектура може вплинути на емоційний стан людей, сприйняття простору, світла та навіть місця, з яких можна спостерігати, можуть впливати на продуктивність. Отже, виглядає так, що архітектура не лише інсценує дію, а й надає емоційну атмосферу, сприятливу для глядачів і акторів.

Крім того, ми врахували моду в проектуванні архітектури театру. Технологічний прогрес і стійкість проти постійно зростаючих вимог до комфорту та безпеки справляють особливий вплив на сучасну театральну архітектуру. Усе це дозволило нам зрозуміти, як сучасні театри реагують на нові умови та спробувати ще більше покращити театральний досвід.

Нарешті, спостережувана дискусія – це спостереження за будівлею театру як простором для уяви. Це був чудовий урок; Архітектура театру може допомогти не тільки забезпечити сцену для вистави, але й надихнути певний тон і стиль і сформувати цілий напрямок творчості. Театр — це не просто сцена з глядачами; це простір, який може дозволити оживити мистецтво, а також ідеї щодо творчості

Наші дослідження дозволили отримати детальну інформацію про архітектурні особливості побудови театру, показуючи їх глибокий вплив на артистизм, виконавську естетику та враження глядачів. Ми зробили все, що було запропоновано, і отримали чітке розуміння ролі архітектури театру у формуванні унікального мистецького простору.

Подальші перспективи досліджень у цій галузі

По-перше, перспективним є дослідження впливу нових технологій на архітектуру театру. Саме цифрові технології та автоматизація створюють

новий підхід до будівництва та меблювання, пов'язаних із будівництвом театрів, наприклад 3D або віртуальна реальність. Подальші дослідження покажуть, яким чином ці інновації сприяють режимам взаємодії актор-архітектор-аудиторія та адаптації інфраструктури для цієї взаємодії. Загалом я хотів би сказати що все зводиться до того що треба не нехтувати і вміло використовувати свою історичну ідентичність при цьому не цуратись, а тільки йти на зустріч новітнім технологіям.

VII. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. https://www.axi-pnam.com.ua/images/Csa/AxiPnam16_10.pdf-Панкратов В. М. Особливості еволюції архітектури театральних будівель. (дата звернення: 11.06.2024)
2. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D1%82%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80%D1%83- Історія театру. (дата звернення: 15.06.2024)
3. <https://dspace.udpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/6789/1214/Teatr.pdf?sequence=1>-Кремешна Т. І-Театр як засіб впливу на культурне та соціальне. (дата звернення: 30.06.2024)
4. C:\Users\Denis\Downloads\220415-ЃċĐμĐ°Ñ • Ñ, Ñ • Ñ, Đ°Ñ, Ñ, Ñ- - 498787-1-10-20201223 (3).pdf-Алішер Анна Вікторівна -Художній простір театральної вистави (дата звернення: 5.07.2024)
5. <https://krytyka.com/ua/reviews/arkhitektura-ukrayinsko-ho-teatru-prostir-i-diya-> Віктор Проскуряков- Архітектура Українського театру. Простір і дія. (дата звернення: 13.07.2024)
6. <https://naoma-science.kiev.ua/index.php/journal/article/view/83-> Олена Ковальчук-Сценографія і костюм у японському театрі кабукі. (дата звернення: 21.07.2024)
7. https://books.google.com.ua/books/about/%D0%AF%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%82%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80_%D0%BA%D0%B0%D0%B1%D1%83%D0%BA%D0%B8.html?id=fUD8AgAAQBAJ&redir_esc=y- Гундзи Масакацу-Японський театр кабукі. (дата звернення: 01.08.2024)
8. Офіційний сайт Оперного театру в Сідней: <https://www.sydneyoperahouse.com> (дата звернення: 4.08.2024)

9. <https://repository.knuba.edu.ua/items/0e32c235-7f6a-4998-9171-0a35798076f2> - Гуменник, І. В.-Новітні тенденції в архітектурній типології театральних споруд відкритого типу. .(дата звернення:17.08.2024)
10. https://stud.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/8327/1/20171124_301.pdf- Валентина БИСТРЯКОВА, Алла ОСАДЧА, Олеся ПІЛЬГУК-Інновації та технології. .(дата звернення:24.08.2024)
11. <https://nz.lviv.ua/archiv/2019-1/32.pdf>- Катерина ЮДОВА-РОМАНОВА - Модернізація театрального простіру. .(дата звернення:02.11.2024)
12. https://e-construction.gov.ua/laws_detail/2845800246829646909?doc_type=2- Міністерство розвитку громад та територій України- Безпека тап доступність при експлуатації. .(дата звернення:2.11.2024)
13. <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1ae91a0a-cd5a-443c-ab02-efae4fb12f11/content>- О.В. Кривенко- Біокліматична архітектура. .(дата звернення:15.11.2024)
- 14/ <https://journals.uran.ua/kis/article/view/238604>- Оксана Попова-Сценічний дизайн сучасного українського режисерського театру. .(дата звернення:15.11.2024)
15. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32056/1/O_Pinchuk_OSMR.pdf-Пінчук Олена Михайлівна .(дата звернення:17.11.2024)
16. <https://uahistory.co/pidruchniki/komarovska-art-integrated-course-7-class-2024/8.php>- Комаровська-Архітектурні образи на театральній сцені .(дата звернення:17.11.2024)
17. https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/ped_2010_2/045-48.pdf- Гончаренко Ю.В- Фактори художньо естетичного сприйняття .(дата звернення:21.11.2024)